

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, ט: שם: טעמי המקרא התורה שבעל-פה, התשע"ט; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שזה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שזה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסקו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי'ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט. רבוי מיעוט) דרוש בפסוק כבעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = טרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

תמצית העיון בתבנית טעמי המקרא בתורה

העיון מגלה, ע"פ הפסוקים שנבדקו בתורה, כי בתוך אוכלוסית הטעמים (בד"כ) של התורה, קיים (בהסתברות סטטיסטית) מתאם בין האופן (איך ולפעמים גם מה) שהתורה שבע"פ דורשת את הכתוב ללמוד ההלכה ובין מופע תבנית הטעמים במקום הדרשה באחד או יותר מהתפקידים של תבנית הטעמים, שאובחנו במקומות שנבדקו. זה לא שולל הימצאות תפקידים נוספים שבע"ה עשויים עוד להתגלות.

תבניות טעמים מסוימות הן בעלות מאפיינים מסוימים של מידות שהתורה נדרשת בהן, הן מבין י"ג מידות המנוסחות ע"י רבי ישמעאל בן רבי יוסי הגלילי והן מבין ל"ב או יותר מידות המנוסחות ע"י רבי אלעזר בן רבי יוסי הגלילי והן מבין אלו שמופיעות בתורה שבע"פ ולא נוסחו ע"י התנאים האלו. אבל תפקידי תבניות הטעמים, שאובחנו, אינם זהים עם המידות שהתורה נדרשת בהן.

עדות מצטברת תומכת בהשערה כי קיים מתאם בין תוכן משניות, ברייתות, דרשות גמרותיות, הלכות רמב"ם ובין תבניות טעמים.

על בסיס השערות בתורה נמצא גם מתאם בפסוקי נ"ך שנבדקו.

בתורה, ע"פ גירסת הכתר הממוחשב, יש 79978 מלים, ו-84367 סימני טעמי המקרא (כולל מקף וגעיה) ובלעדיהם 69606. תבניות טעמי המקרא של התורה, כפי שהתגבשו, מכילות טעם אחד, שנים, שלושה, ארבעה, חמישה ויותר טעמים. ההשערות מבוססות, עד תשרי התשע"ד, על בערך 8.88% מהמספר 69606 ועוד 1.21% בפר' נגעים (פר' תזריע, ויקרא) ועל כ-2500 דוגמאות מקוטלגות ומאות אחדות שעדיין לא קוטלגו. ככל שהמידגם של המופעים של מקראות הנבדקים גדל, כך גדלה ההסתברות לזיהוי תפקידי תבניות הטעמים איך לדרוש את הכתוב ולפעמים גם מה לדרוש כדי ללמוד הלכה. העיון אינו מחפש להציג הסבר מחלט לתפקידי תבניות טעמי המקרא בתורה.

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידם התחבירי כעוצרים ומחברים-משרתים, ולפי ההשערות

טפחא – במובן של שני או הרחבת משמעות מסוג נשוא הענין בטווח משנוי מועט מאד עד לשנוי רב. למשל ביטוי של רבוי.

1.1 בראשית א

נשוא חלק מטעמי הפסוקים הבאים:

בראשית א,א	בראשית ברא אלהים	את השמים ואת הארץ:
שמות יתרו כב, (בטעם תחתון)	אנכי ה' אלהיך	אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים:
דברים ואתחנן ו,ד	שמע ישראל	ה' אלהינו ה' אחד:

הפסוקים בתבנית טעמים קרובה, (א) טפחא [מונח] אתנה, (ס) טרחא [שופר הולך] אתנה.

נתחיל בדרשת חז"ל ל- שמע ישראל המלה שמע היא בלשון יחיד, וחז"ל דרשו רבוי בכל לשון שאתה (הישראלית) שומע, העלתה ההשערה כי טעם טפחא = טרחא כאן תפקידו לרמז על רבוי לשונות, ותפקיד אחר פותח טפחא להתאפיין ע"י ישראל – אתנה, למעט עמים אחרים.

בדומה לכך בראשית – טפחא, רבוי ללא הגבלת מרכא (מאריך). להודיע כי המאמר בראשית הוא רבוי מאמרות שנאמרו בבת אחת ואח"כ חזר הקב"ה ופרטן לסידור הבריאה דבר במקומו, ועל רבוי הנבראים שנבראו בבת אחת בהתאמה למאמרות, מלת בראשית מאופיינת ע"י בְּרָא אֱלֹהִים – מונח אתנה, אתנה ממעט כל אפשרות אחרת פרט לאמירה ובריאה ע"י א-לקים לבדו. בדומה לכך אנכי – טפחא (טרחא) בטעם תחתון, במתן תורה כל הדברות נאמרו בבת אחת ואח"כ חזר הקב"ה ופרטן. מלת אנכי – טפחא, מאופיינת ע"י ה' אלהיך – מונח אתנה, אתנה ממעט כל אפשרות אחרת פרט לאמירה ע"י ה' א-לקיך לבדו.

ראיות לקשר בין הפסוקים בראשית א,א ו-שמות יתרו כב,

בבלי ראש השנה לבא, רב יוסף אמר: כנגד עשרת הדברות שנאמרו לו למשה בניני. רבי יוחנן אמר: כנגד עשרה מאמרות שבהן נברא העולם. הי נינהו - ויאמר - (ויאמר) דבראשית תשעה הו' ! - בראשית נמי מאמר הוא, דכתיב כדכתיב (תהלים לג), בְּרָא ה' שָׁמַיִם נִעְשָׂו וְזוהר ח"ב יתרו צגב, הני עשר אמירן דאורייתא אינון כללא דכל פקודי אורייתא כללא דעילא ותתא כללא דכל עשר אמירן דבראשית וגו' עשרת הדברות כוללות כל מצוות התורה של מעלה ומטה וכוללות כל עשר האמירות של בראשית. ב- (בבלי שבת פחב), למד כי כל דיבור נחלק לשבעים לשון, אז יוצא שגם עשר מאמרי בראשית נחלקו לשבעים לשון, וזהו גם ענין קריאת שמע בכל לשון.

תפקידי טפחא = טרחא, המתגלים כאן: א' רבוי; ב' פותח טפחא להתאפיין מהכתוב אחריו. הרבוי כאן הוא רבוי מאמרות, לשונות.

נשלב המסקנות באחד מפירושי רש"י לבר' א,א תכלית הבריאה האלקית כמו שדרשוהו רבותינו (ב"ר א', 1):
 בשביל התורה שנקראת ראשית ה'רכו (משלי כבב), אשר ניתנה כדיבור אנכי ה' אלהיך ו- חנניה בן אחי רבי יהושע אומר בין כל דיבור ודיבור דיקדוקיה ואותיותיה של תורה ממולאים בתרשיש כימא רבא (ירושלמי שקלים פ"ו)
 ובשביל ישראל שנקראו ראשית תבואתה (ירמיה בג), הקוראים שמע ישראל לחזור ולהודיע יחידות הבורא ואחדות הבריאה בו.

מקראות נוספים בעלי אותה תבנית טעמים וקשר למעשה בראשית

בראשית א,א בראשית ברא אלהים - טפחא מונח אתנה את השמים - מרכא טפחא ואת הארץ :- מרכא סלוק
שמות משפטים כב,כז אלהים לא תקלל - טפחא מונח אתנה ונשיא בעמך - מרכא טפחא לא תאר :- מרכא סלוק
דברים האזינו לב,יב ה' בְּרַד יַחְנֵנו - טפחא מונח אתנה ואין עמו - מרכא טפחא אל נכר :- מרכא סלוק

ב"ה טוב טעם ודעת למדני מטעם (ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **המצות הששערת**: **אתנת, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; **מונה – רבוי**; **מחוקר פשטא – מוציא מפשט**; **מרכא = מאריך**, **רבוי**; **דרגא – מצרף**; **תביר – מחלק**, **ממעט**, **לא ממש**; **טפחא = טרשא** – שני משמעות, **רבוי מתפשט**; **מרכא טפחא – קב** שששויה לגדול, **יתור לרבות**, **מכל מקום**; **דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה**; **מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה**; **תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה**; **מקא – רב-מצב** של המוטעם, **ב"כ מצב אחד נדרש**; **פסקו I – סדור שנחלק**, **השלם והחלק נדרשים**; **זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו**; **פשטא – פשוט**, **I**; **זקא-קטן – 2**; **זקא-גדול – 3**; **רביע – 4**; **מנוח רביע – לפחות 4**; **... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש**; **השלישי: (קדמא – סדר קדימות**; **אולא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין**; **קדמא ואולא – מלמד**, **רמז לכלל ופרט**, **רבוי מיעוט**) **דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל**; **תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שיעור**, **מחיצה**, **עקירה**, **שגגה = שכחה**, **תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור**, **מחיצה**, **עמירה**, **שגגה = שכחה**; **פז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה**

הסבר אחד למקבילת תבנית הטעמים נמצא **בבלי שבת יא, ו-מכילתא על הפסוק (שמות יתרו יחג) ... מן-בקר עד-ערב: רש"י ... אפשר לומר כן? אלא כל דיין שדן דין אמת לאמיתו ... מעלה עליו הכתוב כאילו עוסק בתורה כל היום וכאילו נעשה שותף להקב"ה במעשי בראשית שנאמר ויהי ערב וגו' בעה"ט ... כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשי בראשית שנברא בה':**

מקבילת **בראשית אלהים ה'** – מקור אפשרי למדרש המובא ב-**ספר החינוך מצוה קיז** אמרו זכרונם לברכה בבריאת עולם שיתף מידת רחמים בדין ובראו. **דרשות ר"י אבן שועיב פרשת צו ולשבת הגדול** כמו הבריאה, ה' אלקים שתף מידת הדין במדת רחמים ובראו, **ירקאני ויקרא כג** כאשר אמרו בבריאת העולם [ב"י יב, טו] שיתף מידת הדין במדת רחמים ובראו.

בראשית נח ח, כב: קביעת תקופות לאופק ירושלים

(כב) עַד פְּלִימֵי הָאָרֶץ

זָרַע וְקָצִיר וְקָר וְחָם וְגֵזֶן וְחֹרֵף וַיּוֹם וַלַּיְלָה לֹא יִשְׁבְּחוּ:

עַד פְּלִימֵי הָאָרֶץ – טפחא מונח אתנח

זָרַע – פזר – תגהו לעניין אחר, ואם צריך גם לעניינו: כל עוד אפשר מעברים בא"י, רק אם כולם גלו מעברין בחו"ל.

וְקָצִיר – תלישא-גדולה – שיעור עיבור ותקופות, מנין מתמיד לימי החמה ולימי הלבנה.

פרקי דרבי אליעזר (היגר) – "חורב" פרק ז

בשמנה ועשרים כאלול נבראו חמה ולבנה, ומניין שנים וחדשים וימים ולילות וקצים ותקופות ומחזורות ועבורים היו לפני הקב"ה, והיה מעבר את השנה ואח"כ מסרם לאדם הראשון בגן עדן, שנ' זה ספר תולדות אדם, מנין עולין בו תולדות בני אדם, וחיה מסר לחנוך ונכנס תוך העבור ועבר את השנה, שנ' עוד כל ימי הארץ **זָרַע וְקָצִיר**, **זרע זו תקופת תשרי, קציר זו תקופת ניסן, קור זו תקופת טבת, חום זו תקופת תמוז**, קיץ בעתו וחורף בעתו, מנין החמה ביום ומנין הלבנה בלילה לא ישבותו, ...

בבלי עבודה זרה ח, א

גמ'. אמר רב חנן בר רבא: קלנדא - ח' ימים אחר תקופה, סטרנורא - ח' ימים לפני תקופה, וסימנך: (תהלים קלט) אחר וקדם צרתני וגו'. ת"ר: לפי שראה אדם הראשון יום שמתמעט והולך, אמר: אוי לי, שמא בשביל שסרחתי עולם חשוך בעדי וחוזר לתוהו ובוהו, וזו היא מיתה שנקנסה עלי מן השמים, עמד וישב ח' ימים בתענית [ובתפלה], כיון שראה תקופת טבת וראה יום שמאריך והולך, אמר: מנהגו של עולם הוא, ... בשלמא למ"ד: בתשרי נברא העולם, יומי זוטי חזא, יומי אריכי אכתי לא חזא; אלא למ"ד: בניסן נברא העולם, הא חזא ליה יומי זוטי יומי אריכי! [דהוי' זוטי כולי האי לא חזא.

טט – ע"פ בבלי ע"ז ככר בבריאה היה שנוי יומי באורך זמן האור ביום, כאשר הוא מתארך עד תקופת תמוז ומתקצר עד תקופת טבת, כמתאים למיקום ירושלים מצפון לקו המשווה. הסיבה לכך לא מפורשת אבל זה למשל יכול להיות בגלל תנועה תנודתית של השמש וכדור הארץ זה מול זה. ע"פ ספורנו עה"ת אחר המבול הקב"ה הגביל תנועה בלתי טבעית לשמש בגלגל נוטה מקו המשווה הגורם להשתנות הזמנים (אור, עונות). דבר זה יכול להאמר גם לגבי כדור הארץ.

התבנית **וְקָצִיר – תלישא-גדולה ... וְחֹרֵף – תביר**, מרמזת על אפשרות לחישוב חשבוני. כאן מובאים בעיקר חישובי זיוות מיציה בימי תקופה שונים ממילות הקרא **זָרַע וְקָצִיר וְקָר וְחָם וְגֵזֶן וְחֹרֵף וַיּוֹם וַלַּיְלָה**

התוצאות הבולטות בחישובים שונים בפסוק הן:

- **וְקָר וְחָם** 360 מעלות מעגל,
- **זָרַע וְקָצִיר ... וְחָם** מחולק ב- **וְקָר ... וְגֵזֶן וְחֹרֵף** כפול 90 מעלות שווה 81.6253^0 זיוות מיציה השמש בי"ם בתקופת תמוז בסטיה זעירה מהזיוות מיציה תמוז מדודה 81.67262^0
- **וְגֵזֶן וְחֹרֵף** מחולק ב- **זָרַע וְקָצִיר** כפול 90 מעלות שווה 66.47^0 נטיית ציר כדור הארץ בסטיה זעירה, נטיית קו המשווה בזווית 23.53^0 לעומת נטיה נמדדת השווה 23.4392^0
- **וְקָר \ וְגֵזֶן וְחֹרֵף** כפול 90 מעלות שווה 55.08^0 לעומת הזיוות הנמדדת השווה (קו הרוחב של י"ם ועוד קו הרוחב של חוג הסרטן דרומה מקו המשווה) $31.7666 + 23.4392 = 55.2058^0$. $55.08^0 - 90^0 = 34.92^0$ שהיא קירוב לזיוות מיציה השמש בי"ם בתקופת טבת
- **וְחָם** מחולק ב- **וְלַיְלָה** כפול 90 מעלות שווה 57.60^0 כמעט זיוות המיציה בי"ם בתקופות תשרי וניסן. לעומת הזיוות הנמדדת ע"י 90 מעלות פחות קו הרוחב של ירושלים $31.7666^0 - 90^0 = 58.233^0$ זיוות מיציה השמש בי"ם בתקופות תשרי וניסן.
- **וְחָם** מחולק ב- **וְחָם** כפול 90 מעלות שווה $80^0 - 80^0 = 10.00^0$ כנטיית הציר הגיאומנטרי מהציר הגיאוצנטרי בשנת 2010. הימצאות זיוות הציר הגיאומנטרי בפסוק מרמזת על התכונות ההשמליות – האלקטריות של כדור הארץ ועל כל תורת החשמל – האלקטריקה בבריאה.

לפיכך הפסוק גילה את הזוויות הנחוצות לקביעת ימי תקופה באופק ירושלים. כלי המדידה המתואר בעיקרין בבבלי סוכה ב,ב (דופן עשרים אמה ואורך צילה בתקופת תמוז) מאפשר לבית הדין לתכנן עיבורי חדשים ושנים ע"פ החשבון.

הפסוק **בראשית נח ח, כב עַד פְּלִימֵי הָאָרֶץ** וגו' מגלה תכנית כדור הארץ בתורה לקיום מצוות בראש ובראשונה בנקודת היסוד של כדור הארץ, מקום המזבח – אבן השתיה בירושלים, והתנועה הניצפית של השמש כלפי אבן השתיה. כל שאר היקום נמשך אחרי קביעה זאת וכדי לקיימה.

לב העולם כב- 32 מעלות צפונה נמצא בערך בכארבע שישיות מגובה כדור הארץ החל בקוטב הדרומי. בזה דומה האדם לאדמה שלבו בכארבע שישיות מגובהו מן האדמה כעין מאמר חז"ל אדם עולם קטן.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנית – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **הצגת ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** – סוף-פסוק (נקראים קיסרים) – להגביל; **מונה** – רבוי; **מקף** (פשוט) – מוציא מפשוט; **מרכא** – מאריך, רבוי; **דקא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** – טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשוט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דקא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשוט** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשי"ם** – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט. רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות ד' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידם התחבירי כעוצרים ומחברים-משרתים, ולפי ההשערות

1.2 בראשית א,א

בראשית א,א: בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ:

בְּרֵאשִׁית – טפחא בתפקיד פותח טפה להתאפיין מהכתוב אחריו **בָּרָא אֱלֹהִים** – מונח אתנה, **בָּרָא** – מונח - רבוי, **אֱלֹהִים** – אתנה – מגביל ומבדיל (**תורת מנחם** – **כב (תשי"ח ב) ש"פ משפטים**), צירוף הטעמים מונח אתנה מלמד כאן כי **בָּרָא אֱלֹהִים** מבטא רבוי הגבלות היינו צמצומים או הסתרות האלקות וכאשר ההסתר מלא אז הבריאה מתגלה. משמע שהבריאה היא גלוי אלקות בהסתרות ואלקות הוא "הדבר" האחד והיחיד שיש, שנאמר בפירוש ב-**(דב' ואת' ו, ד) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד:** **אנכי ה' אלקיך**, בטעם תחתון **אנכי** – טפחא, **ה'** – מונח, **אלקיך** – אתנה, **אנכי** – נוטריקון – אנא נפשי כתבית יהבית – מאנכ"י הוי' כל הוית הבריאה – הטב"ע (גי' 86) גימטריה **אֱלֹהִים** (גי' 86) – אתנה, בריאה מוגבלת לעומת א-לקים הבלתי בעל גבול.

בין תפקידי טפחא מציאנו הוראה על רבוי לא מוגבל, על אפיון מהקרא אל הקרא שלפניו בבחינת הנאמר **בבלי ברכות כה, ב**, והכא, בטופח **על מנת להטפית** איכא בינייהו. **בבלי גיטין עד, א**, מברר משמעות הבטוי "על-מנת" האם הוא תנאי או כאומר **מעכשן**. יש מצבים בהם משמעו **מעכשן**. אפשר כי **בְּרֵאשִׁית** - טפחא, בתפקיד **מעכשן** הדברים הבאים:

- רבוי אמרות ורבוי דברים נבראים
- במשמעות טופח על-מנת להטפיה מ-**עכשן** כי אין קרא לפניו.
- **בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים** – טפחא מונח אתנה, הטפחא פותחת טפה ואז הכתוב אחריו מתאר ומאפיין את **בְּרֵאשִׁית** והמלים **בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים** הם ענין אחד שהבריאה מאוחדת בא-לקות.
- **בְּרֵאשִׁית** – טפחא בתפקיד פסקא טעמא מלמד שהבריאה היא שנוי משמעות מהכתוב אחריה, בחסידות מוסבר כי הבריאה מרגישה עצמה מציאות נפרד מא-לקות, אבל מהתפקיד הקודם זה רק כביכול
- **בְּרֵאשִׁית** – טפחא, בתפקיד התפשטות משמעות אלפניו, אבל היות ואין כתוב לפניו מלמד, שלפני הבריאה היה רק א-לקות

בְּרֵאשִׁית – טפחא, בתפקיד התפשטות משמעות אלפניו, ואפשר כי מרמז משבע המלים של הפסוק אל הנאמר ב-**בבלי פסחים נד, א** והא תנאי: **שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם**, ואלו הן: תורה, ותשובה, וגן עדן, וגיהנם, וכסא הכבוד, ובית המקדש, ושמו של משיח. תורה - דכתיב (משלי ח) ה' קנני ראשית דרכו. תשובה - דכתיב (תהלים צ) בטרם הרים ילדו וכתיב (תהלים צ) תשב אנוש עד דכא ותאמר שובו בני אדם. גן עדן - דכתיב (בראשית ב) ויטע ה' אלהים גן בעדן מקדם. גיהנם - דכתיב (ישעיהו ל) כי ערוך מאתמול תפתה. כסא הכבוד ובית המקדש – דכתיב(ירמיהו יז) כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו. שמו של משיח - דכתיב (תהלים עב) יהי שמו לעולם לפני שמש ינון שמו.

בראשית א,א – ב: [א] בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ: [ב] וְהָאָרֶץ הִיְתָה תֵהוֹ וְנָהוּ וְחֹשֶׁךְ עַל-פְּנֵי תְהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל-פְּנֵי הַמַּיִם:

[ב] וְהָאָרֶץ הִיְתָה תֵהוֹ וְנָהוּ – רביע ... זקף-קטן, כעין מידה ל"ד שהמהרז"ו קורא לה ע"פ ס"ע פ"א יסוד לכל המידות לא בא הכתוב לסתום אלא לפרש. והסתום הוא שבבריאה הצורה שבחומר לא היתה גלויה שעל כך פירש **רש"י וְהָאָרֶץ הִיְתָה תֵהוֹ** וגו' - **תהו** - לשון 'תמה ושמומן', שאדם תוהא ומשתומם על בהו שבה. **תהו** - 'אשטורדישון' בלעז. **ובהו** - לשון 'ריקות וצדו' (ראה ת"א). ו-**רבינו בחיי** פירש שבחומר הנברא **הִיְתָה** – מרכא (לפני פשטא זקף-קטן) בתפקיד המשכה - הלבשה של ארבע צורות המרומזות בטעם רביע במלת **[ב] וְהָאָרֶץ** – רביע, ארבע יסודות בצורה שהלביש הבורא בחומר התוהו, וגם בתפקיד נקודה כפי' **רבינו בחיי וְהָאָרֶץ** אחרי הבריאה הזאת היתה תהו, כלומר חמר אין בו ממש והיתה בהו שהלביש אותה צורה, והזכיר הכתוב **ארבע יסודות שיש בצורה זו**, והם: **אש ורוח והמים והעפר**, ומלת "הארץ" כוללת **ארבעתם**, והוא כלל העולם השפל, ואף ע"פ שיסוד העפר הוא אחרון הזכירו ראשון ובו ידבר, **ועל כן התחיל מן הארץ שהיא הנקודה**, והפילוסופים קראוה נקודה לפי שהיא למטה מן הגלגלים נתונה בתוכם כנקודה בתוך העגול, וקראוה נקודה, לפי שהיא קבועה וקיימת, אין לה תנועה כלל בכללה רק בחלקיה, כענין שכתוב: (קהלת א, ד) "והארץ לעולם עומדת", והנה היא בהפך מן הגלגל העליון המקיף, כי זה עליון בתכלית הדקות והזכות, וזו תחתון בתכלית העובי והעכירות. ואחר שהתחיל מן הארץ חזר לסדר היסודות בסדרו הראוי, והוא: **האש והרוח והמים, הזכיר וְחֹשֶׁךְ**, הוא האש היסודית שהיא חשוכה, והקדימו ל-**רוח** מפני שהאש מקיף על הרוח, והקדים הרוח ל-**מים** כי הרוח מקיף על המים והמים מקיפים על הארץ. ... והודיענו הכתוב ככאן באמרו **וְהָאָרֶץ הִיְתָה תֵהוֹ וְנָהוּ**, כי הארץ לבשה צורה, והחשך שהוא האש מקיף למעלה מן המים והעפר מעורבים שקרא לשניהם יחד תהום, גו'

שמות וארא וג, ג: [ג] וְאָרָא אֶל-אַבְרָהָם אֶל-יִצְחָק וְאֶל-יַעֲקֹב בְּאֵל שַׁדַי וְשָׁמִי ה' לֹא נִוְדַעְתִּי לָהֶם: זוהר כרך ב (שמות) פרשת וארא דף כג עמוד ב

וְאָרָא אֶל-אַבְרָהָם אֶל-יִצְחָק וְאֶל-יַעֲקֹב בְּאֵל שַׁדַי וְשָׁמִי ה' לֹא נִוְדַעְתִּי לָהֶם:, רבי חזקיה פתח ... דהא כד אתברי אדם מעפרא דמקדשא דלתתא אתתקן וארבע סטרי דעלמא אתחברו בההוא אתר דאקרי בי מקדשא, ואינון ארבע סטרי דעלמא אתחברו בארבע סטרי דאינון יסודין דעלמא תתאה א"ש ורו"ח ומי"ם ועפ"ר, ואתחברו ארבע סטרי אלן בד' סטרי (נ"א יסודין) דעלמא ואתקין מנייהו קודשא בריך הוא חד גופא בתקונא עלאה, והאי גופא אתחבר מתרין עלמין מעלמא דא תתאה ומעלמא דלעילא, אר"ש ת"ח ד' קדמאי אינון רזא דמהימנותא, ואינון אבהן דכלהו עלמין, ורזא דרתיכא עלאה קדישא ואינון ד' יסודין א"ש רו"ח ומי"ם ועפ"ר אלן אינון רזא עלאה וגו'

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנית – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **תמצית ההשערות**, **אתנה**, **סלוק** – סוף-ספוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מקף** פשטא – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרפא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רבוע** – 4; **מונח רבוע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנא** = **תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

נארא – רביעי, לבריאת האדם מעפר המקדש בארץ, ארבעה צדדי עולם התחברו במקום זה, ואלו נושאים ארבע יסודות עולם (צפון) א"ש (מזרח) רוח (דרום) ומי"ם (מערב) ועפ"ר והתקין קב"ה מהם גוף מתוקן משני עולמות עליון ותחתון, וארבעה הראשונים הם רזי האמונה והם אבות כל העולמות, ורו המרכבה העליונה הקדושה וגו' טט - ובהמשך הזוהר מלמד כיצד ארבעה היסודות מרכיבים את כל הבריאה באופנים שונים. בעקבות הפרסום בשנת התשע"א העיר הקורא שראשי תיבות שמו אל' שי' הי"ו, גלוי רמזי טעם רביעי בפסוקים אלו (בר' א, ב, ושמות וארא ו, ב), הוא גלוי יסודי בתורה

והו גם הבסיס להא דיש ד אותיות בשם י-ק-ו-ק, ובעולם החומר ארבע כוחות (כבידה, חזק, חלש, אלקטרומגנטי) וארבע יסודות (קוורקים: גלואונים, פוטונים, בוסונים וגרביטונים) וארבע מרכיבים ב-DNA (adenine, C, T, A, G): thymine, cytosine, guanine) וארבע מרכיבים בדם הוא הנפש (כדוריות לבנות, כדוריות אדומות, טרומבוציטים, פלאסמה) וכו'

וגם ש-ד-י: ש"י עולמות הבנויים מ-ד יסודות המהוים אותם לכך ד במרכו ה-ש"י – ש-ד-י.
וגם אל-ש-ד-י: שאל (כמו ביקש) באמצעות ד (היסודות) ברא את י (הספירות). וכן הוא באותה משמעות: א (הוא אלופו של עולם) לש (במובן צר צורה לחומר) באמצעות ד את י, וכנ"ל.
וגם אל-ש-ד-י: יש במובנו אל-שד (במובן סד, כיסה בסיד, הסתיר) את י, שעולם היה נברא ב-ה ועולם הבא נברא ב-י ונסתר מעינינו.
וגם אל-ש-ד-י: יש במשמעו א (אלופו של עולם) לשד (כמו לשד השמן, הינו תמצית הטוב שבדבר) י (הינו עולמות העליונים ועשר ספירות וממילא כל ההווה והשתלשלותה).

בראשית א, ז: וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת-הַרְקִיעַ וַיַּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לַרְקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לַרְקִיעַ וַיְהִי-כֵן:

וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת-הַרְקִיעַ – מונח זרקא סגול, הוספת משהו מענין הרקיע על הרקיע. כגון שני רקיעים, וילון, רקיע שמיני **בבלי חגיגה יב, ב** אמר רבי יהודה: שני רקיעים הן, שנאמר: **(זבונים י' ז')** הן לה' אלהיך השמים ושמי השמים. **ריש לקיש** אמר: שבעה, ואלו הן: וילון, רקיע, שחקים, זבול, מעון, מכון, ערבות. וילון – אינו משמש כלום, אלא נכנס שחריית ויוצא ערביה, **בבלי חגיגה יב, ב** ואמר רב אחא בר יעקב: **עוד** רקיע אחד יש למעלה מראשי החיות, דכתיב **(חזקאל א, כב)** ודמות על ראשי החיה רקיע כעין הקרח הנורא.

הַמַּיִם אֲשֶׁר – פשטא פשטא, בתפקיד מידות, בבת אחת, שני דברים שונים גורמים אחד הרב נחמן רוזנטל הי"ו בשם **רב נתן ספר ליקוטי הלכות (רבי נחמן מברסלב)** על הפסוק **בראשית א, ז**, **וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת-הַרְקִיעַ** אפשר שע"פ הטעמים שבפסוק זה יש ללמוד שכמו שהרקיע נהיה במאמרו בבת אחת, כך בכל שאר המאמרות נהיה בבת אחת.

התורה והמצוה (ה) וכבר בארנו כי במאמר הא' יצאו היסודות מעורבים ויסוד המים היה מעורב עם יסוד האויר, כמ"ש ורוח אלהים מרחפת ע"פ המים, ועי"כ היו המים מתפשטים בגובה ... וכן ביום השני שנעשה הרקיע היה פעולתו להוציא האויר המרחף ביסוד המים ולעשותם מים פשוטים, וזה היה הכנה לקויית המים כמו שיתבאר, אולם לעשות הרקיע הזה הי' צריך להקדים מאמר יהי אור, שכמו שגם עתה הרקיע הזה מתקיים ע"י אור השמש שמכה על כדור הארץ וניצוצי האור שבים באור חוזר עד הסגריר כנ"ל בהקדמה ד' כן שם בטבע האור הזה שנברא ביום הראשון, רק שהיה כוחו גדול ביתר שאת כי היה אור בוער כאש, ופעל פעולתו בפקודת ה' ביום אחד מה שאור השמש היה צריך לזה שנים רבות וגו' אחד גורם לשניים – מבדיל בין שניים – רקיע מבדיל בין אויר ובין מים וגורם לעיבוי וגשמים או שניים גורמים לאחד – אור בראשית המכה בארץ ושם עד הסגריר (אור בראשית והארץ או הסגריר) גורם לרקיע

רמב"ן (א, ח): אבל יותר נכון לפי פשט הכתובים שנאמר, כי השמים המוזכרים בפסוק הראשון הם השמים העליונים, אינם מכלל הגלגלים. ... הזכיריהו בבראשית רבא (ב"ר ד, ב); אמרו: כל רבנין אמרין לה בשם רבי חנניה, רבי פינחס, רבי יעקב ברבי אבון בשם רבי שמואל ברבי נחמן; בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא "יהי רקיע בתוך המים" (לעיל, ו), גלדה טיפה האמצעית, ונעשו שמים התחתונים ושמי השמים העליונים ... עוד - כי בעבור שירצו החכמים לעלות החמר הראשון עד תכלית ולעשותו דק מן הדקים, לא יראו שהשמים, שהם גוף מתנועע בעל חמר וצורה, הם הנבראים מן האין, **וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת-הַרְקִיעַ** – מונח זרקא סגול, בתפקיד תנועה, תנועה סיבובית, כעין כריכות פתילי הצצית "והיה לכם לצצית" באותה תבנית טעמים. הרקיע (מהתפשטות חומר מהארץ הנבראת), הגלגלים ותנועות הגלגלים והכוכבים הם מיום שני של הבריאה.

בראשית ד, כה: וַיִּדַע אָדָם עוֹד אֶת-אִשְׁתּוֹ וַתֵּלֶד בֵּן וַתִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ שֵׁת כִּי שֵׁת-לִי אֱלֹהִים זָרַע אַחֵר תַּחַת הַיָּבֵל כִּי הָרַגוּ קַיִן:

וַיִּדַע אָדָם עוֹד אֶת-אִשְׁתּוֹ – קדמא מרכא פשטא זקף-קטן, בתפקיד לכתחלה ובפועל, פי' **רש"י** ע"פ בר' רבה ... אמרו לו (נשות למך): קשוט עצמן תחלה, וגו' **לכתחלה** אתה מלמדנו לעשות מצות פריה ורביה ולא לדקדק על גזרתו של מקום, גזרת מיתת כל אדם, ושתהיה כליה לאדם, ובפועל אינך מקיים את מה שאתה מלמד לאחרים. **וַיִּדַע אָדָם עוֹד אֶת-אִשְׁתּוֹ וַתֵּלֶד בֵּן** – קדמא מרכא פשטא זקף-קטן מונח זקף-קטן, פעמיים זקף בין שני קיסרים, דבר החוזר וקורה או כעין בנין אב, פי' **רש"י** ע"פ בר' רבה ... מיד **וידע אדם** וגו', ומהו **עוד**? ללמד, שנתוספה לו תאוה על תאוותו, היינו להקים דורות חדשים כנאמר בקהלת שאדם יעסוק בפריה ורביה כל חייו כי לא ידע מי מצאצאיו יתקיים.

קהלת יא, ו: בַּבִּקְרָא יָרַע אֶת-זַרְעוֹ וְלַעֲרַב אֶל-הַנֶּחֱץ יָרַח כִּי אֵינָהּ יוֹדַע אֵי זֶה יִכְשַׁל הַנְּחָ אוֹ-יָזֶה וְאִם-שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד טוֹכִים: רש"י (ו) ובבקר **זרע את זרעך** וגו' - למדת תורה בילדותך, למוד בזקנותך; היו לך תלמידים בילדותך, יהיו לך תלמידים בזקנותך; נשאת אשה בת בנים בילדותך, שא אשה בת בנים בזקנותך; עשית צדקה בילדותך, עשה בזקנותך (ראה קה"ר יא, י). **כי אינך יודע איזה** (בנוסחנו: אי זה) **יכשר** – אם תלמידים ובנים שבילדות יתקיימו לך, או שמא לא יתקיימו אלא שבזקנות. מצינו ברבי עקיבא שהיו לו עשרים וארבעה אלף תלמידים מגבת עד אנטיפטרוס, וכולן מתו מפסח ועד עצרת; ובא אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם (ראה יבמות סב, ב). ולענין הבנים - מצינו באבצן "שלשים בנות שלה החוצה ושלשים בנות הביא לבניו מן החוץ" (שו' יב, ט), וכולם מתו בחייו; ובזקנותו "הוליד את עובד" (רות ד, כא) ונתקיים לו (ראה ב"ב צא, א).

ב"ה טוב טעם ודעת ולדני טוד"ר (ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, ט; שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **תפנית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מקף פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא = מאריך**, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא = טרשא** – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף-רב-מצב** של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו 1** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלשא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלשא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש המפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.3 בראשית א,א (התשע"ג)

בראשית א,א – ג: [א] בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ:

[ב] וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֵהוֹם וְהַיָּם עַל-פְּנֵי תְהוֹם וַיְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל-פְּנֵי הַמַּיִם:

[ג] וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי-אוֹר:

משנה אבות: בעשרה מאמרות נברא העולם וגו'. **בבלי ראש השנה לב,א**, בראשית נמי מאמר הוא כדכתיב (**תהלים לג,ג**) **בְּדָבָר ה'**

שָׁמַיִם נַעֲשֶׂה וגו' רש"י בראשית נמי **מאמר הוא** – ואף על גב דלא כתיב ביה ויאמר יהי שמים – כמאן דכתיב דמי, דבאמירה נמי

איברי ולא בידיים, דכתיב (**תהלים לג,ג**) **בְּדָבָר ה' שָׁמַיִם נַעֲשֶׂה וּבְרִוּחַ פְּיוֹ כָּל-צְבָאָם:**

בבלי מגילה כא,ב, ורבי יוחנן אמר: כנגד עשרה מאמרות שבהן נברא העולם. הי נינהו? – ויאמר דבראשית? הני תשעה הוו! –

בראשית נמי מאמר הוא, רש"י בראשית נמי – דמשתי בשמים ובארץ, דכתיב (**תהלים לג,ג**) **בְּדָבָר ה' שָׁמַיִם נַעֲשֶׂה וּבְרִוּחַ פְּיוֹ כָּל-**

צְבָאָם: מאמר הוא – אף הן במאמר נבראו.

הרב ברס (כולל אור משה) – רש"י מתכווין שלא מילת בראשית היא מאמר אלא שהבריאה שנבראה בבראשית הייתה ע"י מאמר (בר' א,א ו-א,ב נברא באמירה) ולא שייך ויאמר כי לא היה אל מי לאמר (ראה מלבי"ם מהלך).

בזוהר נאמר מפורש כי **בְּרֵאשִׁית** הוא מאמר **זוהר כרך א (בראשית) פרשת בראשית דף ל עמוד א בְּרֵאשִׁית** ב' ראשית (במשמע בתוך

ראשית) ראשית מאמר הוא נימא **בְּרֵאשִׁית** איהו מאמר, אלא עד לא נפיק ואתפשט חיליה (עד שלא יצא והתפשט רבוי כח המעשים) (לעיל

ט"ז ע"ב) וכלא סתים ביה (הכל היה סתום –מוסתר בו) **בְּרֵאשִׁית** איהו ומאמר איהו, כיון דנפיק ואתפשט מניה חילין ראשית אקרי והוא

מאמר בלחודוי (כיון שיצא והתפשט רבוי כח המעשים אז הוא נקרא ראשית, נקודת ההתחלה, והוא מאמר לעצמו)

זוהר כרך א (בראשית) פרשת בראשית דף לא עמוד ב בְּרֵאשִׁית מאמר קרינן ליה והכי הוא ושיתא יומין נפקין מינה ואתכלילין ביה

זוהר - ספרא דצניעותא כרך ב (שמות) פרשת תרומה דף קעח עמוד ב בְּרֵאשִׁית בְּרָא, בְּרֵאשִׁית מאמר, בְּרָא חצי מאמר,

מי הם עשרה המאמרות? מלת ויאמר מופיעה 10 פעם במעשה הבריאה בפרק א. ומלת ויברך שהיא אמירה מופיעה 2 פעמים. לכן יש לברר מי הם עשרה המאמרות בהם נברא העולם.

פסיקתא זוטרותא (לקח טוב) בראשית פרשת בראשית פרק א כדתנן בעשרה מאמרות נברא העולם, ואלו הן: בראשית ברא אלהים מאמר אחד, דכתיב בדבר ה' שמים נעשו (תהלים לג ג), מאמר ב' ויאמר אלהים יהי אור, ג' יהי רקיע, ד' יקוו המים, ה' תדשא הארץ, ו' יהי מאורות, ז' ישרצו המים, ח' תוצא הארץ, ט' נעשה אדם, י' פרו ורבו, ...

הרב ברס: **מסכת אבות, חידושי הגר"א בפר"א פ"ג** ואלו הם בראשית, ויאמר אלהים יהי אור, ויאמר אלהים יהי רקיע, ויאמר אלהים יקוו, ויאמר אלהים תדשא, יהי מארת, ישרצו המים, תוצא הארץ, נעשה אדם, הנה נתתי, ופרו ורבו הוא צווי אל ברכה.

(טט – פר"א = פרקי דרבי אליעזר, מלמד על עשרה מאמרות אך לא לא מלמד מיהם.)

חילוקי דעות במאמר עשירי **לקח טוב** י' פרו ורבו,

המאמרות הם: יום אחד (א) **[א] בְּרֵאשִׁית** (ב) **[ג] וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר**

יום שני (ג) **[ו] וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רְקִיעַ**

יום שלישי (ד) **פ וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים יְקוּוּ הַמַּיִם** (ה) **[יא] וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים תְּדַשּׂא הָאָרֶץ**

יום רביעי (ו) **פ [יד] וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֹת**

יום חמישי (ז) **[כ] וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׂרְצוּ הַמַּיִם**

יום ששי (ח) **פ [כד] וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ תַּיִחַ לַמִּינֵהּ** (ט) **[כו] וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ**

חילוקי דעות במאמר עשירי **לקח טוב** (י) **[כח] וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת-הָאָרֶץ וּבְכַשְׁתֶּם**

וע"פ **לקח טוב** פר' ואתחנן ד"ה אנכי ה' אלהיך והוא כנגד דיבור עשירי לא תחמוד (אשת רעך)

הגר"א (י) **[כט] וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים הִנֵּה נָתַתִּי לָכֶם אֶת-כָּל-עֵשֶׂב זֶרַע זֶרַע**

ברכת וקידוש השבת, שנאמרת, אינה מאמר מהעשר **[ג] וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת-יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשׁ אֹתוֹ**, (מסקנה מהזהר על ל"ב פעם

שם אלקים במעשה בראשית, ומספר זה שוה למספר המופעים בפרק א' בלבד)

וגם לא הברכה לשרץ המים והעוף **[כב] וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים לֵאמֹר פְּרוּ וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת-הַמַּיִם וְהָעוֹף יִרְבַּב בָּאָרֶץ:**

לעומת הברכה לאדם הנחשבת ע"פ **לקח טוב** למאמר (י)

הפסוק בתהלים הוא העדות על כי מלת **[א] בְּרֵאשִׁית** היא מאמר (א). האם טעמי המקרא בבראשית מלמדים כי מלת **[א] בְּרֵאשִׁית** היא מאמר.

ה- **זוהר כרך א (בראשית) פרשת בראשית דף לא עמוד ב** מלמד והמלבי"ם מסביר כי מלת ויאמר היא רק אל אחר, והמסקנה מכך כי

בלי הימצאות אחר כמו הנבראים ו/או החומר הראשון – אין משמעות למלת ויאמר, וזה תומך בפירושו רש"י בבבלי ר"ה לב,א לומר

שמלת בראשית היא במקום ויאמר יהי שמים, כי בלי אחר אין משמעות למאמר כזה.

כדי להבין את הצעת הפתרון נקדים בעיון בתבנית הטעמים של הסיפא של (**בראשית א,ב**) **וְהָאָרֶץ ... תְהוֹם – אתנח, וַיְרוּחַ אֱלֹהִים** – מונח

זקף-קטן **מְרַחֶפֶת עַל-פְּנֵי הַמַּיִם** – טפחא מרכא סלוק. תבנית טעמים (אתנח או סלוק) מונח זקף-קטן המטעימה מלים כמו **וַיְרוּחַ**

אֱלֹהִים שהן תיאור, ואחריהן פעולה או מצוה כמו כאן **מְרַחֶפֶת עַל-פְּנֵי הַמַּיִם** עשויה לרמז ללימוד אלפניה ולאחריה, ו/או ללימוד

לאחריה ולהעבירו אלפניה.

עד פסוק (**ג,א**) לא נכתב מאמר. בפסוק (**ג,א**) נאמר **וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים** – המוטעמת בטעמים מרכא טפחא, פעם יחידה מכל המאמרות.

אפשר כי **וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים** – מרכא טפחא, בתפקיד יתור לרבות, בא לרבות על המאמר **יְהִי אוֹר** שבפסוק (**ג,א**) עוד מאמר או יותר,

ומאמר אחד הוא הכעין מאמר **[א] בְּרֵאשִׁית** שבאמירתו (רק במובן של לסבר את האוזן) אלקים (המכונה אור אין סוף, ראה הסבר

בהמשך) כאילו הסתיר משהו מעצמו (מאורו) וכאילו פינה מקום לחומר הבריאה (ע"פ למשל שער ההקדמות לר' חיים ויטאל). ע"י תבנית

הטעמים של הכתוב (**ג,א**) **וַיְרוּחַ אֱלֹהִים** מועבר מאמר יתיר מ-(**ג,א**) אל (**א,א**) ללמדנו שהבריאה שנבראה בבראשית הייתה ע"י אבל זה

לא מוכיח כי מלת **[א] בְּרֵאשִׁית** הוא מאמר.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוותו האמיתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והוראה שבעל-פה, התשע"ט; **הצגת ההשערות**, **אתנה**, **סלוק** – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא פשטא; **מרכא** – מאריך, רבוי; **דרגא** – מציף, ממש; **מחלק**, **ממעט**, **לא ממש**; **טפחא** = **טרחא** – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב שששויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ...; **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** – גרש – גרשיים – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלשא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלשא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

ועוד מאמר לדרוש מתבנית הטעמים של **(א,ג) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים** – מרכא טפחא אל הסיפא **(בראשית א,ג)** **וַיְרֵא אֱלֹהִים מְרַחֵף עַל-פְּנֵי הַמַּיִם**: והוא המאמר הגורם לריחוף כסא הכבוד כפי **רש"י (ב)** ... **וַיְרֵא אֱלֹהִים מְרַחֵף** - כסא הכבוד עומד באוויר ומרחף על המים ברוח פיו של הקדוש ברוך הוא **במאמר**, כיונה המרחפת על הקן **(ראה חגיגה טו,א)**; ; **אקובטיר**, בלשונינו. ומהסיפא של **(א,ב)** **וַיְרֵא אֱלֹהִים** - מונח זקף-קטן, והוא תיאור **מְרַחֵף עַל-פְּנֵי הַמַּיִם**: - טפחא מרכא סלוק, והוא פעולה, תבנית הטעמים עשויה לרמז ללימוד אלפניה אל הרישא למלת **(בראשית א,ג) וַיִּהְיֶה** – רביע בעלת מיני צירופים של רביעיות (ראה בהמשך) ללמד שמכסא הכבוד המתואר כבעל ארבעה צדדים יוצאת כעין האצלה, של תכונות של רביעיות ארבע צדדים שמכל צד נמשכות תכונות שונות לבריאיה.

ראשי תיבות אחדים בצידי תבניות הטעמים.

[א] בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ: – ר"ת בב"א אהו"ה, ס"ת תאמ תמתצ = אָמַן תְּמַצָּת

[ב] וַהֲאָרֶץ הִיְתָה תְהוֹ וְנָהוּ וְחֹשֶׁךְ - ר"ת והתו = תוה"ו, ר"ת התו = תוה"ו, כאליו נאמר בפסוק שלוש פעמים תוה"ו. ע"פ רמב"ן רבוי הצורות שהוטבעו ב- **נָהוּ** בחומר הראשוני.

[ב] וַהֲאָרֶץ הִיְתָה תְהוֹ וְנָהוּ וְחֹשֶׁךְ עַל-פְּנֵי תְהוֹם – ס"ת זהו וכלימ = צו"ה וימל"ך כפי **רש"י** על **וַיְרֵא אֱלֹהִים מְרַחֵף עַל-פְּנֵי הַמַּיִם**: - כסא הכבוד עומד באוויר ומרחף על המים ברוח פיו של הקדוש ברוך הוא ובמאמרו, זה ענין צו"ה, ואחרי שיש בראים מתקים וימל"ך – שאין מלך בלא עם.

בראשית א,ד: וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת-הָאֹר וְכִי-טוֹב **וַיִּבְרָא אֱלֹהִים בֵּין הָאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ**:

וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת-הָאֹר – דרגא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חל הענין **כִּי-טוֹב** – אתנה,

קבוצת הפרטים הוא ירידת האור ובתוך כך שינויים והבדלים בנבראים

ע"פ הנאמר **בחסידות מבוארת** (א) מציאות האור נהווה ע"י מאמר (היינו כח א-לקי) **"יהי אור"** שירד ונשתלשל עד שנעשה ממנו מציאות האור וכן בשאר מאמרות (עיין תניא שער היחוד והאמונה ס"פ י' ואילך).

(ב) ההשתלשלות הביאה שינויים והבדלים באור וחיות האלקי שממנו נבראו כל הנבראים ... והמחיה את הנבראים.

ובכולם חל הענין או ההלכה **כִּי-טוֹב** – אתנה, מגביל לומר כי רק טוב.

אֶת-הָאֹר – ג' בתורה

אֱלֹהִים – תביר, מחלק ו/או ממעט ... **כִּי-טוֹב** – אתנה – מגביל, אפשר שאחד מהם מרמז לפי **רש"י** – ראה שאינו ראוי להשתמש בו לרשעים, גנוז בתורה לצדיקים. **אֶת-הָאֹר** – טפחא - האור כולו טוב, מלת **אֶת** מרבה על- **הָאֹר**, אפשר שהאור מכיל אורות, וכולם טובים

בראשית א,ד - ה: [ד] וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת-הָאֹר כִּי-טוֹב וַיִּבְרָא אֱלֹהִים בֵּין הָאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ:

[ה] וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאֹר יוֹם וּלְחֹשֶׁךְ לַיְלָה וַיְהִי-עֶרֶב וַיְהִי-בֹקֶר יוֹם אֶחָד: פ

וַיִּבְרָא אֱלֹהִים בֵּין הָאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ - צמצם את האור למידת יום ראה **ירושלמי ברכות פ"ח ה"ו**

בראשית א ג, התורה והמצוה – מלבי"ם (אוצר החכמה)

ויהי אור אמר במדרש אור שכבר היה, והוא מובן במ"ש שהאור הזה לא נברא יש מאין רק הוא אור הקדמון שממנו נאצל האור הזה רק שנתלבש ונתעטף עד שיהיה אור מוחש נתפס במקום כפי הראוי לעולם הגשמי ועל זה לא אמר ויהי כן כמ"ש ככל מעשה בראשית כי לא התהווה דבר חדש רק שהוא במקום הזה האור בעצמו שכבר היה.

וַיִּקְרָא – קדמא, מרמז על קדימות האור, דהיינו האור הכתוב בפסוק ג שקדם כדברי המלבי"ם.

רש"י (ד) וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת-הָאֹר כִּי-טוֹב וַיִּבְרָא - אף בזה אנו צריכין לדברי אגדה (חגיגה יב,א): ראה שאין פְּדִי להשתמש בו

רשעים, והבדילו לצדיקים. ולפי פשוטו כך פרשהו: **ראהו כי טוב**, ואין נאה לאור ולחשך שיהו משתמשין בערבוביא, וקבע לזה תחומו ביום ולזה תחומו בלילה (ראה ב"ר ג,ז).

[ה] וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאֹר יוֹם – קדמא מהפך פסק זקף-קטן, נתחיל מתבנית מהפך פשטא זקף-קטן ללא פסק. יש כאן שני לימודים אחד כפשוטו ואחד היוצא מפשוטו.

(א) **וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאֹר יוֹם** – קדמא מהפך פשטא, בתפקיד כעין כתוב שחבירו שלפניו מלמד עליו, היינו מיבא אפיון כלשהו

מהכתוב שלפניו. לפי **בבלי פסחים ב א** הקב"ה קרא למאיר ובא קרא יום. הגמרא דוחה הסבר זה ומביאה פירוש אחר קרייה רחמנא לנהורא ופקדיה על אמצותא דיממא. **רש"י** האי ויקרא לאו קריאת שם הוא דתימא שקרא את שם האור יום, אלא קרא לבריאה

המאירה שברא מהוד מעטה לבושו ופקדיה על מצוותא דיממא (היינו) צווהו לשמש ביום ולחשך צוה לשמש בלילה. קרא (היינו) כמלך שקרא לעבדו שיבוא לפניו (ולא קריאת שם) (א-לקים קרא לבריאה המאירה והפקידה לשמש ביום בהבדלה מן החושך שתפקידו בלילה. קבע לאור לשמש בתחום (זמן) יום).

(ב) אפשר כי הלימוד היוצא מפשוטו הוא כפירוש **רש"י בפסוק י"ד להבדיל בין היום ובין הלילה** – משיגנו האור הראשון, אבל בשבעת ימי בראשית שמשו **האור והחשך הראשונים** זה ביום וזה בלילה.

הקריאה – היינו המנוי היו לאור והחשך הראשונים ומנוי זה עבר לאור וחשך הבאים מפעילות המאורות.

[ה] וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאֹר יוֹם – קדמא מהפך פסק, **לְאֹר יוֹם** – פשטא זקף-קטן

טט – משמעות אפשרית לפסק – ע"פ **המלבי"ם** ד"ה "ובאה התשובה (טט) – של רשב"ג **ג"ר פ"ג**), מלמד שנתעטף הקב"ה כשלמה, ותבין ע"פ המבואר כי האור המוחלט והעצם הנשגב ית' נקרא בכתבי הקודש בשם **אור**, באורך **נראה אור**, ה' **אורי**, והיה **אור ישראל**

לאש וכדומה ונקרא בדברי המקובלים **אור קדמון אור צח אור מצחצח**, ו**גבוה מעל גבוה יאמרו אור אין סוף**, וכו' (טט) – ובסוף הסעיף נאמר) **[ג] וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אֹר**, שצוה שישתלשל **האור העליון** ויתעטף במסך עד שיתגשם להיות **אור מוחש**, ולפ"ז לא היה

בריאה יש מאין רק יש מיש אור מוחש מן האור השכלי, שנקרא גם כן אור ויתחס אליו.

אפשר כי מפירוש התוה"מ המשמע היא שנברא חומר יש מאין, ולתוך חומר זה השתלשל אור העליון וכאשר החומר מאיר זה תוצאה של גישום של האור העליון אחרי אין סוף תמורות. אפשר כי משמעות הפסק – הבדלה בין אלקים הנקרא אור ובין אור המוחש. **בפסוק ג** מלת **אֱלֹהִים** בטפחא שהוא טעם עוצר ולכן ואינה מחוברת למלה שאחריה וגם מלת **יְהִי** נמצאת בינה ומלת **אֹר**. **בפסוק ה'** תבת **אֱלֹהִים** – מהפך שהוא טעם מחבר אל מלת **לְאֹר**

שאחריה לכן טעם הפסק מדגיש ההבדל ביניהן (שם אחד – אור, המייצג שני רעיונות שונים).

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוותך האמנית – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; הפניית ההשערות, אתנה, סלוק – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרָא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טרָא = טרָא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפָא – קב' שששויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרָא תביר טפָא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפָא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפָא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקָא – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסקו – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרָא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקָא-קטן – 2; זקָא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקָא-קטן ... זקָא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה; קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי'ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פִּר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

1.4 בראשית א,א

בראשית א,א: יום שני

וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וַיְהִי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לְמַיִם:

שיחת השבוע 1347 'מרחשון התשע"ג פר' לך-לך צ' לבנון ע"פ תורת מנחם לה ע' 184 ... ידועה תורת הבעש"ט על הפסוק (תהלים קיט, פט) לְעֹלָם הָ' דָּבָרָה נֶצַב בְּשָׁמַיִם, שהדיבור האלקי (בר' א, א) יְהִי רָקיעַ ניצב לעולם בתוך השמים ובורא ומקיים אותם. אם הבריאה תיפסק לרגע אחד – תחבטל מציאות השמים.

וב-תניא שער היחוד והאמונה פרק א ... הנה כתיב (תהלים קיט, פט) לְעֹלָם הָ' דָּבָרָה נֶצַב בְּשָׁמַיִם: ופי' הבעש"ט ז"ל כי דברך שאמרת (בר' א, א) יְהִי רָקיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וגו' תיבות ואותיות אלו הן נצבות ועומדות לעולם בתוך רקיע השמים ומלוכשות בתוך כל הרקיעים לעולם להחיותם כדכתיב (ישעיהו מ, ח) וְדָבַר-אֱלֹהֵינוּ יָקוּם לְעֹלָם: ס' ודבריו חיים וקיימים לעד כו' כי אילו היו האותיות מסתלקות כרגע ח"ו וחוזרות למקורן היו כל השמים אין ואפס ממש והיו כלא היו כלל וכמו קודם מאמר (בר' א, א) יְהִי רָקיעַ כו' ממש וכן בכל הברואים שכל העולמות עליונים ותחתונים ואפי' ארץ הלזו הגשמית ובחי' דומם ממש אילו היו מסתלקות ממנה כרגע ח"ו האותיות מעשרה מאמרות שבהן נבראת הארץ בששת ימי בראשית היתה חוזרת לאין ואפס ממש כמו לפני ששת ימי בראשית ממש וז"ש האר"י ז"ל שגם בדומם ממש כמו אבנים ועפר ומים יש בחי' נפש וחיות רוחנית דהיינו בחי' התלכשות אותיות הדבור מעשרה מאמרו' הממחית ומוהות את הדומם להיות יש מאין ואפס שלפני ששת ימי בראשית

ראה (בר' א, א, ז)

(בר' א, א) יְהִי רָקיעַ – מרכא טפָא, כיתור לרבות, ע"פ [התורה"מ (וי אמר נגמ,)] פועל ב-עתיד הגמור יבא גם על פעולה נמשכת. הסבר התורה"מ ותפקיד תבנית הטעמים תומכים ב-פי' הבעש"ט ז"ל אשר תיבות ואותיות אלו הן נצבות ועומדות לעולם בתוך רקיע השמים ומלוכשות בתוך כל הרקיעים לעולם להחיותם (בפעולה נמשכת) כדכתיב (ישעיהו מ, ח) וְדָבַר-אֱלֹהֵינוּ יָקוּם לְעֹלָם: ס' ודבריו חיים וקיימים לעד ... בכל הברואים ... ואפילו בארץ הלזו הגשמית ...

בתוך – מרכא מרבה הַמַּיִם – אתנה מגביל, ביחד כעין רבוי הגבלות, היינו שהבורא הגביל שמאמרו לא יסתלק מכל אחד מהברואים.

בראשית א,ז:

וַנַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת-הַרְקִיעַ

וַנַּבְדִּיל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לְרָקיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לְרָקיעַ

וַיְהִי-כֵן:

: וַנַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת-הַרְקִיעַ – מונח זרקא סגול, מופע ראשון בתורה

אֶת-הַרְקִיעַ – רקיע והרחבה עליו או בלתי ישיר כמו "וידבר שר המשקים את-פרעה" (בר' מקץ מא, ט)

ראה בבלי חגיגה בענין שני רקיעים ובענין שבעה או שמונה רקיעים. אֱלֹהִים – מידת הגבורה והוא ענין של הגבלה, צמצום והעלם. אפשר שמרמז לתפקיד נוסף של הזרקא שמגביל, מצמצם, מעלים מענין התוכן של טעם הסגול. ע"פ שער היחוד והאמונה לאדמו"ר הזקן פרק א, כל רקיע מן המוזכרים ב-בבלי חגיגה יב, הוא בעל תפקיד מוגבל מתוך כלל ענין הרקיע. אפשר להסתכל על טעם הסגול למטה למעלה ולומר שעל הענין המסומן בשני אריחים מוסף משהו מאותו ענין אבל מוקטן ממנו. אפשר להסתכל על טעם הסגול למעלה למטה ולומר שלענין המסומן באריח אחד מוסף ענין דומה לו בעל פרט אחד או בעל פריטים אחדים מוגבלים לעומת הענין המקורי.

זרקא – זורק – מטיל – מוסיף – מרבה ברקיע מענין אלקים; נותן ברקיע ענין אלקי מיוחד; יוצא ענין משותף בין המלה בזרקא או במונח והמלה בסגול. בבלי חגיגה מלמד כמעט בכל רקיע על ענינים רוחניים המשפיעים על העולם.

ראה זרקא סגול

ראה (במדבר שלח טו, לט) וַהֲיָה לָכֶם לְצִיצִית על קשרים בין רקיע וציצית

רש"י תקנו על עומדו והיא עשיתו

אור החיים וַנַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת-הַרְקִיעַ, מקרא זה לא היה צריך לאומרו אחר שכבר אמר פסוק שלפני זה (בר' א, א) וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים וגו', בו היה לו לגמור אומרו ויהי כן, ועוד רואני כי לא יוצדק לומר ויהי כן אחר אומרו ויעש אלהים, אלא אחר אמירת ויאמר אלהים ישמיענו כי הוא אמר ותהי: ונראה לומר כי שלשה מלאכות נעשו ברקיע, האחד היא בריאת היות גולמו במציאות וזה הוא שנברא ביום ראשון במאמר הראשון: והב' שאמר אליו ה' שיעשה רקיע, פירוש שימתח ויעשה וילון, ושיער לו ה' שיעור המיתוח הוא כדי שיספיק להבדיל בין מים למים, והוא האמור בפסוק שלפני זה: והג' להיות שהשמים כדוריים הם ומשופעים, הרקיע ע"י ריקועו מבדיל ומפסיק בין מים עליונים המעולים הזכרים ובין מים התחתונים הנקבים.

בראשית א,ז:

וַנַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת-הַרְקִיעַ

וַנַּבְדִּיל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לְרָקיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לְרָקיעַ

וַיְהִי-כֵן:

וַנַּבְדִּיל – רביע בין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לְרָקיעַ – מהפך פשטא פשטא מונח זקָא-קטן

וּבֵין הַמַּיִם – מונח זקָא-קטן

אֲשֶׁר מֵעַל לְרָקיעַ – טפָא מונח אתנה

וַיְהִי-כֵן – סלוק, מגביל שנעשה מה שנאמר ללא שנוי.

• בֵּין הַמַּיִם – מהפך פשטא, מוציא ממשוטו, רש"י (בר' א, א) יְהִי רָקיעַ – יתחזק הרקיע. שאע"פ שנבראו שמים ביום ראשון עדיין

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנית – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, השע"ט; **הצניעות ההשערת**: **אתנה**, **סלוק** – **סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונה** – רבוי; **מקפי פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = **מארין**, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = **טרקא** – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף-רב-מצב של המוטעם**, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו-1** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **רביע** – 4; **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשייב** – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות ד' ישמעאל; **תלישא-קטנא** = **תראסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פז** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

לחיים היו וקרשו בשני מגערת הקב"ה באמרו (בר' א, 1) **יְהִי רְקִיעַ וְגו'** כאדם שמשותום ועומד מגערת המאיים עליו.

- **הַפְּטוּם אֶשֶׁר** - פשטא פשטא, פעם ראשונה בתורה, אפשר שמודיע שההבדלה נעשתה בבת אחת, בעת ובעונה אחת בכל הבריאה. כפ"רש"י (בר' א, 1) ... וקרשו בשני מגערת הקב"ה באמרו (בר' א, 1) **יְהִי רְקִיעַ וְגו'** כאדם שמשותום ועומד מגערת המאיים עליו. היינו מגיב ועומד מיד, ללא שהות היינו בבת אחת.
 - **הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה** (ה) וכבר בארנו כי במאמר הא' יצאו היסודות מעורבים ויסוד המים היה מעורב עם יסוד האויר, כמ"ש ורוח אלהים מרחפת ע"פ המים, ועי"כ היו המים מתפשטים בגובה ... וכן ביום השני שנעשה הרקיע היה פעולתו להוציא האויר המרחף ביסוד המים ולעשותם מים פשוטים, וזה היה הכנה לקיימת המים כמו שיתבאר, אולם לעשות הרקיע הזה ה" צריך להקדים מאמר יהי אויר, שכמו שגם עתה הרקיע הזה מתקיים ע"י אויר השמש שמכה על כדור הארץ וניצוצי האויר שבים באור חוזר עד הסגריר כנ"ל בהקדמה ד' כן שם בטבע האויר הזה שנברא ביום הראשון, רק שהיה כוחו גדול ביתר שאת כי היה אויר בוער כאש, ופעל פעולתו בפקודת ה' ביום אחד מה שאור השמש היה צריך לזה שנים רבות וגו'
 - אחד גורם לשניים – מבדיל בין שניים – רקיע מבדיל בין אויר ובין מים וגורם לעיבוי וגשמים
 - או שניים גורמים לאחד – אור בראשית המכה בארץ ושב עד הסגריר (אור בראשית והארץ או הסגריר) גורם לרקיע
- ראה **פשטא פשטא**
- **בֵּין הַפְּטוּם אֶשֶׁר מִפְּתַח לְרְקִיעַ וּבֵין הַפְּטוּם** – מונה זקף-קטן מונה זקף-קטן, פעמיים זקף-קטן בין שני קיסרים, פעם ראשונה בתורה, כעין היקש או בנין אב ו/או דבר החוזר וקורה. אפשר שמלמד שכל מאמר הבורא עשה הבריאה שלו בבת-אחת וכך גם מאז בכל רגע ורגע כל מאמר חוזר ומחדש ומקיים הבריאה ואח"כ מצאתי מאמר הבעש"ט **שיחת השבוע 1347 י' מרחשון התשע"ג פר' לך-לך צ' לבנון ע"פ תורת מנחם לה ע' 184** ... ידועה תורת הבעש"ט על הפסוק (תהלים קיט, ט) **לְעוֹלָם ה' דְּבָרָה נֶצְבָּב בַּשָּׁמַיִם**; שהדיבור האלקי (בר' א, 1) **יְהִי רְקִיעַ** ניצב לעולם בתוך השמים ובורא ומקיים אותם. אם הבריאה תיפסק לרגע אחד – תתבטל מציאות השמים. וב-**תניא שער היחוד והאמונה פרק א** ... הנה כתיב (תהלים קיט, ט) **לְעוֹלָם ה' דְּבָרָה נֶצְבָּב בַּשָּׁמַיִם**; ופ"י הבעש"ט ז"ל כי דברך שאמרת (בר' א, 1) **יְהִי רְקִיעַ בְּתוֹךְ הַפְּטוּם** וגו' תיבות ואותיות אלו הן נצבות ועומדות לעולם בתוך רקיע השמים ומלובשות בתוך כל הרקיעים לעולם להחיותם כדכתיב (שעיהו מ, 1) **וְדַבְּרָה אֱלֹהֵינוּ יָקוּם לְעוֹלָם**; ודבריו חיים וקיימים לעד כו' כי אילו היו האותיות מסתלקות כרגע ח"ו וחוזרות למקורן היו כל השמים אין ואפס ממש והיו כלא היו כלל וכמו קודם מאמר (בר' א, 1) **יְהִי רְקִיעַ** כו' ממש **וכן בכל הברואים** שבכל העולמות עליונים ותחתונים ואפ"י ארץ הלזו הגשמית ובח"י דומם ממש אילו היו מסתלקות ממנה כרגע ח"ו האותיות מעשרה מאמרות שבהן נבראת הארץ בששת ימי בראשית היתה חוזרת לאין ואפס ממש כמו לפני ששת ימי בראשית ממש וז"ש האר"י ז"ל שגם בדומם ממש כמו אבנים ועפר ומים יש בחי' נפש וחיות רוחנית דהיינו בחי' התלבשות אותיות הדבור מעשרה מאמרו' המחיות ומהוות את הדומם להיות יש מאין ואפס שלפני ששת ימי בראשית
 - היקש ממאמר (בר' א, 1) **יְהִי רְקִיעַ** לתשעה המאמרות האחרים שבהן נברא העולם שכל אחד מהם ניצב בברואים שנבראו על ידו להחיותם בכל רגע ורגע מחדש (כעין דבר החוזר וקורה).
 - אפשר שגם מלמד בכעין בנין אב שכל מקום בתורה בטעמים
 - זרקא סגול – מרבה מענינו, או מגביל, ממעט (גורע) מענינו
 - פשטא פשטא – בבת אחת
 - פעמיים זקף-קטן – כעין היקש, בנין אב ו/או חוזר וקורה.
 - זקף-קטן – הבורא זוקף – מחיה הבריאה כל רגע ורגע

הרב נחמן רוזנטל הי"ו בשם **רב נתן ספר ליקוטי הלכות (רבי נחמן מברסלב)**

על הפסוק **בראשית א, 1**; **וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת-הַרְקִיעַ** אפשר שע"פ הטעמים שבפסוק זה יש ללמוד שכמו שהרקיע נהיה במאמרו בבת אחת, כך בכל שאר המאמרות נהיה בבת אחת.

ראה **סלוק ללא טפחא, פעמיים זקף בין שני קיסרים**, מאמר השם (א) כבנין אב נאמר ונברא מיד (ב) דבר חוזר וקורה – בהתמדה חוזר ונאמר ומקיים הבריאה

בראשית א, ח: וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְרְקִיעַ שָׁמַיִם וַיְהִי-עֶרְבַּ וַיְהִי-בֹקֶר יוֹם שְׁנִי פ

(ח) **וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְרְקִיעַ שָׁמַיִם – רמב"ן (א, ח)**; אבל יותר נכון לפי פשט הכתובים שנאמר, כי השמים המוזכרים בפסוק הראשון הם השמים העליונים, אינם מכלל הגלגלים, ... הזכיריהו בכראשית רבא (ב"ר ד, ב); אמרו: כל רבנין אמרין לה בשם רבי חנניה, רבי פינחס, רבי יעקב ברבי אבון בשם רבי שמואל ברבי נחמן; בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא "יהי רקיע בתוך המים" (לעיל, ו), גלדה טיפה האמצעית, ונעשו שמים התחתונים ושמי השמים העליונים ... עוד – כי בעבור שירצו החכמים לעלות החומר הראשון עד תכלית ולעשותו דק מן הדקים, לא יראו שהשמים, שהם גוף מתנועע בעל חמר וצורה, הם הנבראים מן האין,

וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת-הַרְקִיעַ – מונה זרקא סגול, בתפקיד תנועה, תנודה סיבובית, כעין כריכות פתילי הצצית "והיה לכם לצצית" באותה תבנית טעמים. הרקיע (מהתפשטות חומר מהארץ הנבראת), הגלגלים ותנועות הגלגלים והכוכבים הם מיום שני של הבריאה.

וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת-הַרְקִיעַ – זרקא סגול, אפשר כי מרמז לתנועת הבריאה בכעין מסלול מרחבי בסימן זרקא, או במתמטיקה סימן אינסוף, כעין ספרה שמונה מונחת על צידה, לולאה אחת או רבות מקבילות משתלבות ונפרדות וחוזרות ונפגשות, וכמו בתנועת כדור הארץ שמהירות תנועתו משתנה, יש קטעי מסלול במ התנועה מהירה יותר לעומת אחרים במ התנועה איטית, כך בתנועת כל היקום יש חלקים הנעים מהר מן מהאחרים בקטעי זמן מסוים וזה עשוי להיגרם בטבע למשל בגלל הלולאות המקבילות שיוצרות מרכזי גרוויטציה לפרקי זמן ואח"כ זה עשוי להיחלש ולעבור לריכוז אחר.

מולקולת מים שהוא החומר הראשון מורכבת משני אטומי מימן ואטום חמצן. אפשר כי הם מרומזים בצורת טעם סגול ב- **אֶת-הַרְקִיעַ** המבדיל בין מים למים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוותך האמנית – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונה** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך; **רבוי**; **דגא** – מחלק; **ממעט**, **לא ממשי**; **טפחא** = טרפא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ...; **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) **דרוש בפסוק** ככעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטגור** = **טרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רציונו לנשא אחר בהלכה:

1.5 בראשית א,א (התשע"ה)

בראשית א,א: יום שלישי

וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים תְּדַשָּׂא הָאָרֶץ דְּשָׂא עֶשֶׂב מִזְרִיעַ זָרַע עֵץ פְּרִי עֵשָׂה פְּרִי לְמִינוֹ אֲשֶׁר זָרְעוּ-בוֹ עַל-הָאָרֶץ וַיְהִי-כֵן:

ילקוט מעם לועז ע"פ **זוהר חדש דף יב**, וכל אילן ועשב יש לו מלאך שהולך ואומר לו גדל ושיבול, חוץ מארבעת המינים שהקב"ה בעצמו הוא הממונה עליהם, ולכן נבחרו לברך עליהם בסוכות, כפי שנבאר בפרשת אמור. וגו'
וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים – מונח רביע, אפשר כי תבנית הטעמים מרמזת למלא"ך הנקרא גם אלהי"ם (כמו בני האלהי"ם) מלא"ך ... כל אילן ועשב יש לו מלאך שהולך ואומר לו גדל ושיבול, מונח רביע – אפשר כי תבנית הטעמים מרמזת לרבוי מעל ארבע כרבו העשבים והאילנות, מלאך מארבע תחות המלאכים הנמשכים מארבע חיות המרכבה
וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים תְּדַשָּׂא הָאָרֶץ דְּשָׂא וגו', **תדשא הארץ** או **הארץ דשא** סופי תבות א"ן ג' הא-לקי"ם = מלא"ך כמדרש כל אילן ועשב יש לו מלאך שהולך ואומר לו גדל ושיבול.

וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים – מונח רביע, אמירה הכוללת לפחות ארבעה ענינים, כהמשך: כח צומח, כח צומח ע"י זרע, כח צומח ע"י ענף
וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים – מונח רביע, לפחות ארבעה ענינים, **רבינו בחיי** ואם תשכיל תמצא כי הזכיר הכתוב **הזה חמשה מיני צמת**, והן: (ט) – א) **תְּדַשָּׂא הָאָרֶץ דְּשָׂא** (טט - ב) **עֶשֶׂב מִזְרִיעַ זָרַע** (טט - ג) **עֵץ פְּרִי** שטעם העץ כטעם הפרי (רש"י פסוק יא), (טט - ד) **עֵשָׂה פְּרִי** כלומר הפרי עצמו (טט - ה) **אֲשֶׁר זָרְעוּ-בוֹ**, הרי חמשה.

תְּדַשָּׂא הָאָרֶץ – מהפך פשטא, מאמר אלקים מהפך פשט טבע הארץ הדוממת ומחדש בה (תדשא – אש דת, חיות רוחנית) כח המצמיח **דברים האזינו לגב**, **וַיֵּאמֶר ה' מסיני** בא זרח משעיר למו הופיע מתר פאןן ואתה מרכבת קדש מימינו אשדת אש דת למו: **רש"י** אש שחורה על גב אש לבנה, טט – דת – פירושו תורה, דת למו – אותיות תלמוד **בראשית א,א** ו**וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים תְּדַשָּׂא** (תדשא בשינוי סדר אותיות אשדת) מאמר תד-דת-תורה שא-אש-אור חיות, הכתוב בתורה הוא התכנית, ויוצא אל הפועל בתחילה "את השמים" – שא-אש ומים, ואת הארץ, ומהארץ ע"י מאמרו מאיר ומתלבש כח המצמיח בכח הצומח שב"ואת" – בתולדות, והכוחות הם חיות מאור אין סוף ב"ה

מנחת שי בראשית א,א

תְּדַשָּׂא (טט – גרסת תר טעם מהפך = שופר הפוך). כתב בעל שבירי לוחות שעל מלת **תְּדַשָּׂא** נמסר כן הוא במאריך (טט – טעם מרכא) וכן הוא בספרים מדוייקים ועיין מה שאכתוב במאמר המאריך בסוף הספר בס"ד בתירוץ חקירה ב' דְּשָׂא. (טט – מלת דשא) במקצת ספרים בזקף קטן וכן נראה כי כן דרך לבא **זקף קטן** אחר הפשט (טט – טעם פשטא של מלת הארץ). אך בספרי ספרד ובדפוס קדמון (טט – מלת דשא) הוא **ברביע** (טט – כמו בכתר). וכן נכון כפי נגון הטעמים וכן העיר רד"ק בספר עט סופר: **ב-כתר תְּדַשָּׂא** – מהפך (=שופר הפוך), דְּשָׂא. במקצת ספרים בזקף קטן – הכתר **דְּשָׂא** – רביע.
עֵשָׂה פְּרִי לְמִינוֹ. וכן (ב,א) **וַעֲנַן עֵשָׂה-פְּרִי** שניהם בדגש הפ"א הראשון (טט – א,א) **פְּרִי** מדין מפסיק (טט – כוונתו לטעם פשטא?) ומדין אתי מרחיק והשני (טט – א,א) **וַעֲנַן עֵשָׂה-פְּרִי** מדין דחיק שהוא במקף. עיין במכלול וספר פתח דברי בכלל אתי מרחיק ועיין עוד מה שאכתוב בכללי בג"ד כפ"ת דסמך ליה"א בסוף הספר בע"ה:
זָרְעוּ-בוֹ. בספרים כ"י ובדפוס קדמון שניהם במקף ובלא מאריך (טט – טעם מרכא במלת זרעו וללא מקף) וכן כתב א"ת:

תְּדַשָּׂא הָאָרֶץ דְּשָׂא – מהפך פשטא רביע, תבנית טעמים נדירה,

לענ"ד המהלך ההלכתי כאן הוא הודעה על מצוות התלויות בארץ ישראל ומסוגלות **דְּשָׂא** – רביע, לארבעה מיני גידולים לענין תרומות ומעשרות ושמירת שמיטה. הארבעה הם: אחר לקיטה, אחר חנטה, אחר שליש גידול, אחר השרשה.
דְּשָׂא – רביע, אלו ארבעת המינים שהקב"ה בעצמו הוא הממונה עליהם, ולכן נבחרו לברך עליהם בסוכות,
גרסה אחרת מלת **דְּשָׂא** – זקף-קטן, בתפקיד של שני כוחות, כח המצמיח לארץ הדוממת, שהתחדש במאמר אלקים, כח הצומח במה שידשא ממנה. כח הצומח הוא בכל אופני הצמיחה, מזרע, משרשים מתפשטים, מענפים שמוציאים שרשי אור, מנטיעות אדם, מברכה, מהרכבה ועוד.

וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים תְּדַשָּׂא הָאָרֶץ דְּשָׂא או **דְּשָׂא עֶשֶׂב מִזְרִיעַ זָרַע עֵץ פְּרִי עֵשָׂה פְּרִי לְמִינוֹ** – תבנית טעמים של רביע רביע זקף-קטן זקף-קטן, או רביע שלוש פעמים זקף בין שני קיסרים, בתפקיד המבטא דבר עצמתי מאד, אפשר כי כאן מורה על הכנסת כח המצמיח וכח הצומח בחומר דומם, כעין נפש בהמית לצומח. הפירוש המשולב יהיה **דְּשָׂא** – רביע ש- וכל אילן ועשב יש לו מלאך שהולך ואומר לו גדל ושיבול, והמלאכים באים מארבע קבוצות המלאכים שכל קבוצה משויכת לאחד מארבע המלאכים שסביב המרכבה הא-לקית, והם מעבירים את הכח המצמיח מהבורא אל התולדות לעורר בהם כח הצומח שהבורא הכניס בהם בבריאתם, כעין התעוררות דלעילא המעוררת התעוררות דלתתא.

עֵץ פְּרִי עֵשָׂה פְּרִי לְמִינוֹ – מונח גרשיים מהפך פשטא **לְמִינוֹ** – זקף-קטן,

עֵץ פְּרִי עֵשָׂה פְּרִי – מונח גרשיים מהפך פשטא, טעם מונח מרמז כי התבנית הטעמים הבאה גרשיים מהפך פשטא יש לה שימושים אחדים, התבנית גרשיים מהפך פשטא מרמז על כעין יצא להקל ולא להחמיר. אפשר כי התבנית מרמזת להקלה ברבוי עצים ע"י הרכבה. רש"י ושפתי חכמים פירשו את המשך הפסוק בענין רבוי עצים ע"י נטיעה והרכבה של עצים.

רש"י אֲשֶׁר זָרְעוּ-בוֹ – הן גרעיני כל פרי שמהן צומח האילן (ו)ק) כשנוטעין אותו.

עיקר שפתי חכמים (ו) ולכן כתיב ב-**עֶשֶׂב מִזְרִיעַ זָרַע**, כי העשב צומח מזרע הנזרע בארץ. ובעץ כתיב **אֲשֶׁר זָרְעוּ-בוֹ**, כי העץ עצמו יהפך לזרע אם ירכיב או יטע את ענפיו במקום אחר.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוותך האמנית – התלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק** – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להבגיל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרנא – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסקו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי'ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק כבעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלשא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, תלשא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פיר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

שפתי חכמים (ק) : למה כתיב באילנות **אֲשֶׁר זָרְעוּ-בוֹ**, וגבי **עֵשֶׂב כְּתִיב מִזְרִיעַ זָרַע** לכן פירש וכו' ר"ל כי עיקר של אילנות צמיחתן מענף של אילן ואחר שמרכיבין או נוטעין אותו, לכן נקט כאן אשר זרעו בו שעיקרו של זרעו דהיינו הגרעינין אינן זריעתו לאפוקי גבי עשבים צומחין רק מן הזרע.

(א) הרכבת ענף ערלה בעץ "זקן" שאינו חייב בערלה, מקל כי פירות ענף הערלה לא צריכים להמתין 3 שנות ערלה.

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ערלה פ"א, ה"א (כמעט בסוף ההלכה) סיפקה לזקינה פטור.
פני משה מסכת ערלה פ"א, ה"א סיפקה. ילדה שסיפקה לזקינה ויונקת ממנה פטור מערלה

(ב) הרכבת אילנות זה בזה, והקלות באיסור זה.

אנציקלופדיה תלמודית כרך כט, [כלאי אילן] טור רע

בתורת כהנים ובירושלמי אמרו שאין מרכיבים לא אילן מאכל על גבי אילן מאכל, ולא אילן סרק על גבי אילן מאכל³³¹, ולא אילן מאכל על גבי אילן סרק³³², שנאמר: את חקתי תשמרו³³³. וכן שנינו: אין מרכיבים פיגם על גבי קידה לבנה, מפני שהוא ירק באילן³³⁴, אף על פי שקידה לבנה אינה עומדת לאכילה³³⁵. וכן כתבו גאונים וראשונים להלכה, שאין מרכיבים אילן מאכל על גבי אילן סרק³³⁶, ולא אילן סרק על גבי אילן מאכל³³⁷. ויש מהראשונים שלא הביאו להלכה שאסור להרכיב אילן מאכל על גבי אילן סרק או אילן סרק על גבי אילן מאכל³³⁸, ויש סוברים בדעתם שמוותר לעשות כן³³⁹, לפי ש-**לְמִינֵוּ** לא נאמר במעשה בראשית אלא באילן מאכל: **עֵץ פְּרִי עֵשֶׂה פְּרִי לְמִינֵוּ**³⁴⁰; או לפי שההרכבה על גבי אילן סרק אינה משנה את הפרי מטבעו כלל, וכל הרכבה שאינה משנה את

אנציקלופדיה תלמודית כרך כט, [כלאי אילן] טור רעא

הפרי אין בה איסור³⁴¹; או לפי שדין כלאי אילן כדין כלאי זרעים, שלדעתם אינם נוהגים אלא בזרעים העומדים למאכל אדם³⁴², והברייתא בתורת כהנים ובירושלמי לא נאמרה אלא לשיטת הלומדים איסור כלאי אילן מ"את חוקתי תשמרו"³⁴³, אבל להלכה פסקו **כדברי הבבלי שכלאי אילן נלמדים מהיקש הרכבה להרבעה**³⁴⁴, ונכללים בלאו של "שדך לא תזרע כלאים"³⁴⁵, ולכן דינם ככלאי זרעים³⁴⁶. ויש סוברים בדעתם שאף אילן מאכל באילן סרק אסור, אבל אינו מן התורה, אלא מדרבנן³⁴⁷.

על שני אילנות מאותו מין, שאחד מהם נותן פירות והאחר אינו נותן פירות, אם יש איסור בהרכבתם זה על גבי זה, ע"י להלן: ³⁴⁸ המינים.

אילן סרק על גבי אילן סרק ממין אחר, יש מהראשונים סוברים שמוותרים בהרכבה³⁴⁹, לפי שבאילני סרק, אפילו מין בשאינו מינו כמין אחד הוא³⁵⁰, מכיון שאינם עושים פרי³⁵¹, והשינוי בין המינים לענין כלאי אילן נקבע על פי פירוטיהם³⁵², מה שאין כן באילן מאכל ואילן סרק שאסורים בהרכבה זה עם זה, לדעתם³⁵³, לפי שהם שני מינים³⁵⁴. ומהאחרונים יש שכתבו בטעם **ההיתר של אנציקלופדיה תלמודית כרך כט, [כלאי אילן] טור רעב**

אילני סרק, לפי ש"למינו" לא נאמר בפירוש במעשה בראשית אלא באילני מאכל: **עֵץ פְּרִי עֵשֶׂה פְּרִי לְמִינֵוּ**³⁵⁵, או לפי שכלאי אילן דינם ככלאי זרעים, שלא נאסרו אלא בזרעים העומדים למאכל אדם, לסוברים כן³⁵⁶, ואילן מאכל שאסור בהרכבה עם אילן סרק, הרי זה מפני שהקפידה התורה על אילן המאכל שלא יתערב בו מין אחר³⁵⁷. ויש שכתבו, לפי שלא נאסרה הרכבה אלא כשמשתנה מחמתה טעם הפרי³⁵⁸, ואף בהרכבת אילן סרק על אילן מאכל משתנה טעם הפרי על ידי ההרכבה, מה שאין כן כששניהם אילני סרק³⁵⁹. ויש מהראשונים סוברים שאף אילני סרק אסורים בהרכבה מין בשאינו מינו³⁶⁰, שבכלל ההיקש של הרכבת האילן להרבעה כל אילן במשמע, בין מאכל ובין סרק³⁶¹, ואף על פי שלא נאמר במעשה בראשית אלא עץ פרי, אף אילני סרק בכלל, שגם הם עושים פרי, שהוא הזרע שלהם, אף על פי שאינו ראוי לאכילה³⁶². ומהאחרונים יש שכתבו שאף לדעת המתירים טוב לזוהר אף בעצי סרק, מפני שלא הכל בקיאים בדבר³⁶³.

(ג) זריעה במרחק של ששה טפחים מעץ גפן.

בבלי עירובין ג,ב

והא איכא רצופים בארבע אמות דלקולא, דתנן: כרם הנטוע על פחות מארבע אמות, רבי שמעון אומר: אינו כרם, וחכמים אומרים: כרם, ורואין **(רמב"ם כלאים ז,ג)**, את האמצעיים כאילו אינם! – כרבנן, דאמרי הוי כרם.

רש"י על פחות מארבע אמות – שאין בין שורה לשורה ארבע אמות – אינו כרם, ומותר לזרוע לשם.

ורואין את האמצעיים – הנטועין בתוך ריוח הראוי להיות בין שורה לשורה.

כרבנן – סבירא ליה לרב נחמן. **דאמרי כרם** – הלכך, לא הזכירו אמות בכלאים לענין רצופים.

רמב"ם כלאים ז,ג, היו שלש שורות אף על פי שיש ביניהן פחות מארבע הרי אלו כרם ורואין את האמצעיות כאילו אינם, וכן אם היו שלש שורות ובין כל שורה ושורה שמונה אמות או יותר הרי זה זרוע בין השורות.

טט – הסבר אחד ע"פ הרב משה קובלסקי, מאורות הדף, אם שורות הכרם נטועות בפחות מארבע אמות בין השורות, הכרם נחשב כחרב, ולכן מותר לזרוע חוץ לכרם ובלבד שירחקו טפחים.

הסבר על רמב"ם ע"י **דרך אמונה הלכות כלאים פרק ז הלכה ג**, שאם שורות הכרם רחוקות ט"ז אמה זו מזו וכן הגפנים רחוקות ט"ז אמה ועוד מקום הגפנים עצמם (שרחבם נאמד בכאמה וחצי) אזי מותר לזרוע במרחק ששה טפחים מהגפן.

אפשר כי קולא זאת בזריעה במרחק של ששה טפחים בלבד מהגפן היא אחת מהקולות המרומזות בקרא **(בר א,יא) עֵץ פְּרִי עֵשֶׂה פְּרִי לְמִינֵוּ**.

וכן אם יש גדר בין הכרם ובין הזריעה אפשר לזרוע בסמוך לגדר.

אֲשֶׁר זָרְעוּ-בוֹ – מרכא טפחא, יתור לרבות, על פריית ורבות עץ מזרעים, גם בדרך ענפים בקרקע והרכבות בעץ אחר. וכן ע"י שרשים מתפשטים, וכן ע"י שרשים מענפים הנקראים שרשי אויר.

על-הָאָרֶץ – אתנה, מגביל מצוות בצמחים לגדול על הארץ, ולהוציא הצומח על מים או מצע המנתק מהארץ (כעין עציץ שאינו נקוב).

שני עצים הם עץ פרי עושה פרי: אתרוג – שלאחת הדעות הוא עץ הדעת; וצמח פלפלין.

בבלי סוכה לה,א גמרא. תנו רבנן: **(וי אמר כגמ) פְּרִי עֵץ הָדָר** – עץ שטעם עצו ופריו שוה, הוי אומר זה אתרוג. – ואימא פלפלין?

כדתניא, היה רבי מאיר אומר: ממשמע שנאמר **(וי קדי כגמ) וּנְטַעְתֶּם כָּל-עֵץ מְאֻכָּל** איני יודע שהוא עץ מאכל? מה תלמוד לומר עץ מאכל – עץ שטעם עצו ופריו שוה, הוי אומר זה פלפלין. ללמדך שהפלפלין חייבין בערלה. ואין ארץ-ישראל חסרה כלום.

בבלי יומא פ,א,ב אבל אוכלין שאין ראויין לאכילה, אמר רבא: כס פלפלי ביומא דכפורי – פטור, כס זנגבילא ביומא דכפורי – פטור.

מיתבי: היה רבי מאיר אומר: ממשמע שנאמר (ויקרא יט) וערלתם ערלתו את פריו איני יודע שעץ מאכל הוא? אלא מה תלמוד לומר עץ מאכל – עץ שטעם עצו ופריו שוה, הוי אומר – זה פלפלין. ללמדך שהפלפלין חייבין בערלה.

אפשר כי **(א,יא) לְמִינֵוּ** – זקף-קטן, מרמז להתחכמות הארץ (אור החיים) והוציאה שני עצים אשר טעם עצם וטעם פרים שוים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא התורה שבעל פה, התשע"ט; **הצגת השערות: אתנה, סלוק – סוף-ספוק** (נקראים קיסריס ופקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מחקר פשטא** – מוציא פשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רבוי** – 4; **מונח רביעי** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישי: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.6 בראשית א,א (בראשית"ו)

בראשית ג,ו: וַתֵּרָא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמַאֲכָל וְכִי תֹאמַר-הוּא לְעֵינַיִם וַנִּחְמַד הָעֵץ לְהַשְׁכִּיל וַתִּקַּח מִפְּרִיָו וַתֹּאכַל וַתֵּתֶן גַּם-לְאִשְׁתָּה עִמָּה וַיֹּאכְלוּ:

(בראשית ג,ז): וַיֹּאמֶר הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נִתְּתָה עִמָּדִי הוּא גַּתְּנָה-לִּי מִן-הָעֵץ וַאֲכַל:

[בבלי יומא עד,א] ... גופא, חצי שיעור, רבי יוחנן אמר: אסור מן התורה, ריש לקיש אמר: מותר מן התורה. רבי יוחנן אמר: אסור מן התורה; כיון דחזי לאיצטרופי - איסורא קא אכיל. ריש לקיש אמר: מותר מן התורה, אכילה אמר רחמנא - וליכא. איתיביה רבי יוחנן לריש לקיש: אין לי אלא כל שישנו בשנו באזהרה, כיו וחצי שיעור הואיל ואינו בעונש יכול אינו באזהרה - תלמוד לומר **(ויקרא צו ז,ג) כֹּל-חֵלֶב ! – (דוחה הגמרא ואומרת) מדרבנן, וקרא אסמכתא בעלמא. הכי נמי מסתברא, דאי סלקא דעתך דאורייתא, כיו ספיקא הוא, איצטריך קרא לאתויי ספיקא? - אי משום הא לא איריא, קסברי **(בבלי יומא עד,ב)**, כיו בריה בפני עצמה היא. דאי לא תימא הכי, הא דאמר רב אידי בר אבין: אף **כל** לאתויי כיו. כיו ספיקא הוא, איצטריך קרא לרבווי ספיקא? אלא בריה שאני. הכי נמי: בריה שאני.**

(ויקרא צו ז,ג) דַּבַּר אֵל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר כֹּל-חֵלֶב שׁוֹר וְעֶשֶׂב וְעֵז לֹא תֹאכְלוּ:

(ויקרא צו ז,ז) כִּי כֹל-אֲבֵל חֵלֶב מִן-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יִקְרִיב מִמֶּנָּה אִשָּׁה לָּהּ וַנִּכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הָאֲבֵלֶת מֵעַמִּי:

עורכי תלמוד שוטנשטיין מביאים שקלא וטריא מן המפרשים האם הפסוק **(ויקרא צו ז,ג) כֹּל-חֵלֶב** מלמד על חצי שיעור של חלב ושל כל האיסורים.

[בבלי יומא עד,א] (סוגריים חצי עגולים בד"כ פירוש עורכי שוטנשטיין) (המספרים בסוגריים מרובעים מתייחסים להערות עורכי שוטנשטיין) קא אכיל – (דבר אסור הוא אוכל [17] ואיסור תורה יש בו. ואילו) ריש לקיש אמר: מותר מן התורה, אכילה אמר רחמנא וליכא – לשון "אכילה" אמרה התורה באיסור אכילה, ובפחות מכשיעור אין כאן אכילה, שאין אכילה פחותה מכזית, ואין זה בכלל האיסור [18]). ... [23] הראשונים הקשו, שכאן משמע, שמקור איסור חצי שיעור לרבי יוחנן הוא מדרשת **(ויקרא צו ז,ג) כֹּל-חֵלֶב**, ואילו לעיל אמרו שטעמו הוא מסברת "חזי לאיצטרופי". ותיריך הריטב"א, שמקור האיסור הוא אכן **(ויקרא צו ז,ג) כֹּל-חֵלֶב**, אלא שלעיל אמרו מה הטעם שאסרה התורה חצי שיעור, משום "חזי לאיצטרופי". וכעין זה תירצו בתוספות כאן (ד"ה כיון), שאילמלא הסברא של "חזי לאיצטרופי" לא היינו דורשים "כל" לחצי שיעור, אבל מכיון **שמסתבר** לומר כן דורשים את פסוק לזה.

והר"ן (שבעות כב,א, דף ט,א בדפי הרי"ף) תירץ, שמהפסוק **(ויקרא צו ז,ג) כֹּל-חֵלֶב** אפשר ללמוד איסור רק בחצי שיעור של חלב, ומנין לנו ללמוד לכל האיסורים, אלא **שמסתבר** לרבי יוחנן שטעם האיסור בחצי שיעור חלב הוא משום "חזי לאיצטרופי", **וממילא** הוא הדין לכל האיסורים שיש בהם סברא זו של "חזי לאיצטרופי".

ועיין תוספות ישנים שעיקר טעמו של רבי יוחנן הוא מ-**כֹּל-חֵלֶב**, ועיין רש"י לעיל עגב, ד"ה תצי שיעור, ועיין שפת אמת ומרומי שדה. והאחרונים האריכו בענין זה אם יש הבדל בין הלימוד מ-**כֹּל-חֵלֶב** לבין הסברא של "חזי לאיצטרופי", כגון אם יש איסור חצי שיעור באופן שלא "חזי לאיצטרופי" לשיעור שלם (עיין שו"ת רבי עקיבא איגרא, אקנד וש"ת חת"ם סופר ו,סו ועוד הרבה, ועיין קובץ שיעורים בבא בתרא שסז).

מוצע הסבר לאיסור חצי שיעור מן התורה המבוסס על הכתוב ועל תבניות טעמי המקרא שלהם ולא רק כסברות.

[ענג שבת, הרב גוטמאן מתתיהו יחזקאל ע"ה (אוצר החכמה)] (בתרגום מאידיש) סעיף ה. **(בראשית ג,ז) הוּא גַּתְּנָה-לִּי מִן-הָעֵץ וַאֲכַל: אכלתי וַאֲכַל עוֹד (מדרש) (טט: המדרש הוא [בראשית רבה (וילנא) פרשת בראשית פרשה יט סימן יב] ... א"ר אבא בר כהנא ואכלתי אין כתיב כאן, אלא וַאֲכַל, (טט: היינו) אכלתי וַאֲכַל, אר"ש בן לקיש אדה"ר (אדם הראשון) לא נטרד מגן עדן עד שחירף וגידף, (טט: בהתרתו וַאֲכַל). (המשך [ענג שבת]) איתא במדרש תלפיות אדם הראשון אכל מעץ הדעת חצי שיעור. וריש לקיש אמר [יומא עד,א] האוכל חצי שיעור פטור. אם כן מדוע אדם הראשון נענש? ונאמר ב-[ירושלמי (תרומה פ"ה,ה"א)] ריש לקיש מודה שאם היה בדעתו להשלים (טט - אכילתו) לשיעור, חייב. ועל כך מעיר המדרש, שאדם לא אמר אכלתי (טט: בעבר ולא אוסיף) אלא וַאֲכַל, שחשב שוב לאכול (ע"פ ספר "לחם אשר" (טט: כנראה המקור לרב גוטמאן)) (טט: מסתבר שלא היה לו אפשרות לאכול שוב, לכן לא השלים דעתו).**

טט – בהערה [22] של עורכי **[תלמוד שוטנשטיין] [יומא עד,א]**, נאמר - הפשט מלמד על האוכל שיעור שהוא בכרת, ואינו מלמד על שיעור כל שהוא הנקרא חצי שיעור. בהתבססות על ספר **[ענג שבת]** המקור לחצי שיעור מן התורה הוא בספור המעשה על הצווי לאדם הראשון שלא לאכול כלל מעץ הדעת והעבירה של האכילה אפילו של חצי שיעור.

בצווי נאמר **(בראשית ב,ז) וּמֵעֵץ הַדְּעַת טוֹב וְרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ כִּי בְּיֹמֵי אֲכָלְכֶם מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת:** – האדם נברא כבן 20 שנה, ומיתה בגיל זה היא מיתה בידי שמים. ואף שהיו לו כבר ילדים, גם הם אכלו ונתחייבו באותה מיתה.

(בר' ג, ו) וַתֵּרָא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב – מונח פזר מונח טרסא,

כִּי טוֹב – מונח טרסא, כעין שני תפקידי טרסא, אחד מהם הוא ענין של חצי שיעור שאדם הראשון אכל מעץ הדעת.

הקב"ה צוה לא לאכול כלל מעץ הדעת כדי שהאדם ישאר בלי כל קשר למה שלא מתאים לו. חצי שיעור בין מעט בין הרבה מלכך את האוכל בגוף ובנפש. ראה הסבר ע"פ תורת החסידות.

תפקיד אפשרי אחר אכילת השיעור בתוך אכילת פרס. דעות אחדות מהו שיעור אכילת פרס. הדעה המינימלית היא של כ-2 דקות בשעון הנהוג בשנת התשע"ד. אפשר כי בפסוק יש רמז לכך, גי' **כִּי** עולה 30. אם נניח כי אלו חלקי שעה בת 1080 חלקים נקבל את שיעור הזמן השווה ל- 1.666 דקות, שזה פחות מ-2 דקות. אבל גי' **כִּי טוֹב** עולה 47, אם אלו חלקי שעה של 1080 חלקים, שזה 2.611 דקות. אם זה הזמן התורני או 2 הדקות שקבעו רבנן הן גדר שלא להגיע לזמן התורני.

הדעה המקסימלית לשיעור אכילת פרס היא שיעור הזמן של גמיעת ג' ביצים חמים (ללא זמן הצליה). ראה לענין שיעור יחוד שחישבנו ב-**(בר' תולדת כו, מ) ממלת כְּפֻעַט** גי' 139 אם זה חלקים של שעה בת 1080 חלקים אז זה שווה ל- 7.722 דקות. זהו בערך הזמן שמביא ב-**[שו"ת מנחת יצחק ח"ד ס' צד]** המתחיל מדעת מהר"ם שיק של 8 – 9 דקות. **[שו"ת מנחת יצחק ח"ד ס' צד]** מביא בשם **[החתם סופר]** ששיעור אכילת פרס ושהיה בבית המנוגע, למ"ד שזה כדי גמיעת ד' ביצים חמים, הוא 9 דקות.

נחלק 7.722 דקות ב-3 ביצים ונכפיל ב-4 ביצים נקבל 10.296 דקות. אפשר לומר כי רבנן גדרו מלמעלה שיהיה פחות ולכן זה 9 דקות לדי' ביצים ופחות מ-7.722 דקות לג' ביצים, וכן גדרו מלמטה ל-2 דקות ולא 2.611 דקות.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנית – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא התורה שבעל-פה, התשע"ט; **הצמית ההשערת: אתנה, סלוק** – סוף-ספוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מקף** פשט – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך; רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט; לא ממש; **טפחא** = טרשא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ...; **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי'ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

טוב – תרסא העשויה לרמוז לגי' המלה העולה 17 – אפשר 12 שעות מתחילת יום ששי בבריאה, ועוד 5 שעות מבריאתם עד שעמד על רגליו. מעתה האדם בעל בחירה להתאוות טוב וקדושה, או להתאוות כמו בהמה לקיומו בלבד ע"י אכילה והקמת צאצאים.

בבלי סנהדרין לחב, ב ... אמר רבי יוחנן בר חנינא: שתיים עשרה שעות היו היום; שעה ראשונה – הוצבר עפרו, שניה – נעשה גולם, שלישיה – נמתחו אבריו, רביעית – נזרקה בו נשמה, חמישיה – עמד על רגליו, שישיה – קרא שמות, שביעית נזדווגה לו חוה, שמינייה – עלו למטה שנים וירדו ארבעה, תשיעית – נצטווה שלא לאכול מן האילן, עשירית – סרח, אחת עשרה – נידון, שתיים עשרה – נטרד והלך לו.

טוב – תרסא העשויה לרמוז לגי' המלה העולה 17 והוא שם א-ה-ו-ה

טוב – תרסא העשויה לרמוז לשיעור הזמן שבבואו יצטוו לאכול מעץ הדעת, וזה בכניסת שבת קדש.

כאן נפריד בין סיפור המעשה שאדם הראשון נענש אף-על-פי שאכל חצי שיעור ובין המסקנה התורנית. אפשר לדמות את עץ-הדעת לכוי. אם הכוי בריה מיוחדת או מתברר כי הכוי בהמה, החלב שלו באיסור תמידי. אם מתברר כי הוא חיה האיסור ניתן. וכן עץ הדעת לשעתו היה כעין בריה מיוחדת או ספק והאכילה ממנו היה איסור בכלשהו. ע"פ המדרש אם אדם הראשון היה מקיים את מצוות הלא תאכל מעץ הדעת עד כניסת השבת, היה מתברר כי האיסור זמני ומעתה פריו מותר.

ותרא האשפה – מונח פזר, כעין שני תפקידי פזר, (א) ילמד לכל התורה בענין חצי שיעור אסור מן התורה. (ב) אזהרה לחצי שיעור מן התורה אף שאינו בעונש.

(בראשית ג, ג) עץ הדעת טוב ורע הוא מבחינתנו מקור לכל איסורים בתורה (הרב סנדר ארלנגר הי"ו) כי הוא כללות החיות של העולם הזה הנקרא עולם העשיה. חצי טוב וחציו רע, שמבחי' חציו הטוב מקבל גם חציו הרע. ומחציו הרע מקבלים ג' קליפות הטמאות לגמרי. כאשר ישראלי עובר על אחת משם"ה לא תעשה הרי הגיד המתאים בדם הנפש החיונית משפיע חיות מהקדושה אל הקליפה הטמאה ויונק מאחת משלש קליפות הטמאות. על עבירה של חצי שיעור של אסור אין עונש אבל יש פגימה בקדושה של הישראלי העברייני ופגימה בקדושה בכלל.

נעזר בתורת האדמו"ר הזקן כדי להבין כיצד **(בראשית ג, ג) עץ הדעת טוב ורע** הוא מבחינתנו מקור לכל איסורים בתורה (הרב סנדר ארלנגר הי"ו). עץ הדעת ע"פ **[תניא ליקוטי אמרים פרק לו]** הוא כללות החיות של עו"הז שהיא קליפת נוגה ... שבעולם העשיה רובו ככולו רע רק מעט טוב מעורב בתוכה [שממנה באות מדות טובות שבנפש הבהמית שבישראל כמ"ש לעיל] והיא בחי' **ממוצעת** בין שלש קליפות הטמאות לגמרי ובין בחי' ומדרגת הקדושה ולכן פעמים שהיא נכללת בשלש קליפות הטמאות [כמ"ש בע"ח שער מ"ט ריש פ"ד בשם הזהר] ופעמים שהיא נכללת ועולה בבחי' ומדרגת הקדושה דהיינו כשהטוב המעורב בה נתברר מהרע וגובר ועולה ונכלל בקדושה ...

שלש קליפות הטמאות ... יניקתן וחיותן מהקדושה עכשיו היא ע"י קליפת נוגה הממוצעת ביניהן ישראלי חייב לא לעבור על אחת משם"ה לא תעשה כדי להפריד שם"ה גידים של דם נפש החיונית שבגוף שלא יינקו ויקבלו חיות בעבירה זו מאחת משלוש קליפות הטמאות לגמרי שמהן נשפיען שם"ה לא תעשה דאורייתא וענפיהן מדרבנן. עשיית עבירה יונקת משלש קליפות הטמאות ומאפשרת להן לינוק חיות לעצמן מהקדושה.

(בראשית ג, ג) עץ הדעת טוב ורע – רביע ... זקף-קטן תבנית טעמים בתפקיד כתוב סתום שלא בא לסתום אלא לפרש, **ורע** – זקף-קטן, שתי מדרגות שבקליפות (א) שלש קליפות הטמאות (ב) קליפת נוגה שגם הטוב שבה הוא בבחינת יש, משאין-כן בקדושה שהוא בבחינת ביטול (לא מעורב בו רע), שבעולם העשיה רובו ככולו רע רק מעט טוב מעורב בתוכו, **(בראשית ג, ג) עץ** – רביע, ארבע מקורות לרע, (א) קליפת נגה של ההתאוות לדברים המתירים מעבר לנצרך, וע"פ **[שם משמואל פר' וירא שנה תרעת]** יצא הרע של דבר הרשות המתהפך לכאן ולכאן, (ב) – (ד) אלו שלוש הקליפות הטמאות (רוח סערה, ענן גדול, ואש מתלקחת) מקור כל העבירות החמורות ע"ו, ג"ע, ש"ד. וע"פ **[אור התורה, נביאים וכתובים ג: האדמו"ר הצמח צדק, ע' 84]** מקור כל המחשבות הרעות שהיצר הרע בא מהן.

לארבע הקליפות **(חזקאל א, ד) וְאָרְא וְהִנֵּה רִיחַ סַעְרָה בָּאָה מִן־הַצָּפוֹן עֲנַן גְּדוֹל וְאֵשׁ מִתְלַחֶחֶת וְנִגְהָ לּוֹ סָבִיב וּמִתּוֹכָהּ יֵצֵאוּ הַחַשְׁמַל מִתּוֹךְ הָאֵשׁ: [תיקוני זוהר תקונא תמני סרי] [המתחיל בדף לא עמוד ב]] ... אמר רבי אלעזר אבא ואמאי אסיר לאסתכלא בקשת אמר ליה רבי שמעון ברי בגין אינון קליפין דמתלבשין ביה ודאינון ביה דאינון **(חזקאל א, ד) ריח סערה** ... **ענן גדול וְאֵשׁ מִתְלַחֶחֶת וְנִגְהָ לּוֹ סָבִיב** ודא איהו דחזא יחזקאל עליו השלום דאמר וראו והנה רוח סערה באה מן הצפון דא קו תהו קליפא ירוקא דאגוזא קו ירוק ענן גדול קליפה תניינא חוורא דאגוזא ודא בהו ואש מתלקחת קליפה תליתאה דאגוזא ודא חשך ונוגה לו סביב דא קליפה רביעאה דאגוזא דאיהי אתאחדא במוחא ומתוכם כעין החשמל דא מוחא דאגוזא ודא יאקדונק"י**

(בראשית ג, טז) וַיֵּצֵא ה' אֱלֹהִים עַל־הָאָדָם עַל־עֵץ־הַגָּן אֶכֶל תֹּאכַל: (ז) ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמוט:

לא תאכל ממנו, לא תאכל – מרכא טפחא, יתור לרבות על לא תאכל – אכילה של כזית (הנקראת אכילה ב-**וינמא עד,א**), אכילה של פחות מכזית, ממנו – אתנה מגביל, דווקא ממנו, גי' **ממנו** עולה 136 עולה "צום" שלא יאכל כלום. **ביום** – תביר, התפקיד לא ממש, לא ממש באותו יום יקרה **מות תמוט** אלא שמים זה תרד המיתה לעולם.

(בראשית ב, טז) (ז) היא האזהרה לעץ-הדעת ו-**(בראשית ג, ג)** מלמד לפזר אזהרה לכל עבירה כדי שבית-דין יוכל לענוש, ודיין הדין דין אמת נמשל ב-**[בבלי שבת יא, א]** ו-**[מכילתא]** על הפסוק **(שמות יתרו יח, יד) ... מן-בְּקָר עַד-עֶרְבָּ: [רש"י]** ... אפשר לומר כן? אלא כל דיין שדן דין אמת לאמיתו ... מעלה עליו הכתוב כאילו עוסק בתורה כל היום וכאילו נעשה שותף להקב"ה במעשי בראשית שנאמר **ויהי ערב** וגו'

(א) אין עונשים אלא אם מזהירים על שיעור (ב) יש להזהיר גם על חצי שיעור אף שלא עונשים בכל התורה על חצי שיעור. עץ-הדעת היה מצב מיוחד של ענישה לא בגלל שיעור אלא גזרה, והרמז לשעורים וללימוד לשאר איסורים נמצא בספור האכילה ב-**(בראשית ג, ג) ממנו**.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני וטוב טעם (ל) כי במצוותך האמנית – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התעטו; **תפצית ההשערות**: **אתנת**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מחקר פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרשא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שששויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסוק** – סדר שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) **דרוש בפסוק** ככעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.7 בראשית א,א (התשע"ז)

ממאמר שעורה ושיעורין, מצוות התלויות בארץ ושיעורי זריעה

בראשית א,א – יב:

[יא] וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הָאָרֶץ דָּשָׁא עֵשֶׁב מִזְרִיעַ זָרַע עֵץ פְּרִי עֵשֶׂה פְּרִי לְמִינֵהוּ אֲשֶׁר זָרַעוּ-בּוּ עַל-הָאָרֶץ וַיְהִי-כֵן:

[יב] וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ דָּשָׁא עֵשֶׁב מִזְרִיעַ זָרַע לְמִינֵהוּ וְעֵץ עֵשֶׂה-פְּרִי אֲשֶׁר זָרַעוּ-בּוּ לְמִינֵהוּ וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי-טוֹב:

תוספת על המאמר המקורי - הסבר בעזרת תבניות הטעמים בהדרג הלכה: (א,ב) וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ - קדמא ואולא, כעין כלל קדמאה, ופרטיו דָּשָׁא עֵשֶׁב מִזְרִיעַ זָרַע לְמִינֵהוּ וְעֵץ עֵשֶׂה-פְּרִי אֲשֶׁר זָרַעוּ-בּוּ לְמִינֵהוּ, אם וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי-טוֹב מהווה כלל בתראה אשר ירבה בפרטים כעין אלו הנמנים. טעם הפרט דָּשָׁא – תלשא, מלמד על שיעור שעורה. דָּשָׁא – תלישא-גדולה=תלשא, בתפקיד שיעורין ומחיצין לכתוב לפני-כן (מימין) כולל בפסוק הקודם, ולכתוב אחריו (לשמאל). אפשר כי הכלל הסוגר ירבה מפרט זה שיעורי הרחקות זריעה של עֵשֶׁב מִזְרִיעַ זָרַע לְמִינֵהוּ למאכל אדם ובהמה למנוע מראית עין של כלאיים. ושיעורי זריעה, שתילה, הרכבה של וְעֵץ עֵשֶׂה-פְּרִי אֲשֶׁר זָרַעוּ-בּוּ למאכל אדם ובהמה למנוע מראית עין של כלאיים, ובהרכבה גם הרכבות אסורות.

עֵשֶׂה-פְּרִי - מקף כרב-מצב עץ עשה פרי (א) עץ שאינו מרכב (ב) עץ שאינו מרכב בשאינו מינו (ג) עץ מרכב בשאינו מינו

וְעֵץ עֵשֶׂה-פְּרִי אֲשֶׁר זָרַעוּ-בּוּ - דרגא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים השייכים לנושא ושעל כל אחד מהם חלה אותה הלכה. אפשר כי מלמד על חלות שיעורי הרחקות זריעה שתילה הרכבה למאכל אדם ובהמה למנוע מראית עין של כלאיים, ובהרכבה גם הרכבות אסורות.

עֵשֶׂה-פְּרִי אֲשֶׁר זָרַעוּ-בּוּ - תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים השייכים לנושא ושעל חלק מהם לא חלה הלכה מסוימת.

אפשר שמלמד שרק בארץ-ישראל חלות הלכות התלויות בארץ וביניהם הלכות כלאיים, ולא הלכות כלאיים אינן חלות בחוץ לארץ.

לְמִינֵהוּ - אתנח מגביל, צ"ע. עד כאן תוספת חדשה למאמר.

רש"י (בר א,י) מפרש ע"פ [בבלי חולין ס,א], כי הדשאים למדו מן העצים לגדול כל מין לעצמו. מתחילת הבריאה הדשאים צמחו כל מין לעצמו והתורה מצוה כי הפרדה זאת תשמר ע"י האדם וזהו איסור כלאים שלא לערבב המינים. בטבע הדשאים צומחים ללא שמירת מרחק מסוים. לעומת זאת האדם המגדל צמחים מצווה על אופנים שונים של הפרדה למניעת כלאים ומראית של כלאים.

רש"י פתח פירושו לתורה בכבוד ארץ-ישראל וכבודה מתבטא בפסוקים (בר א,א,יב) בהם מרומזת קדושת ארץ-ישראל לפחות במצווה אחת מהמצוות התלויות בארץ והיא מצוות כלאים. נאמר ב-[משנה כלים פ"א,מ"ו] עשר קדושות הן: ארץ ישראל מקודשת מכל הארצות ומה היא קדושתה שמביאים ממנה העומר והבכורים ושתי הלחם מה שאין מביאים כן מכל הארצות: כדי שהעומר ושתי הלחם מהתבואות והביכורים מהפירות יהיו ראויים להבאה צריך לגדלם כמצוות התורה וראשית לכל זריעתם צריכה להיות ללא כלאיים. ע"פ [בבלי קידושין לט,א] כלאי הכרם בחו"ל אסורים מרבנן, הרכבת האילן בחו"ל אסורה מהתורה, כלאי זרעים בחו"ל מותרים גם מרבנן לכן יחודה וקדושתה של ארץ-ישראל באיסור כלאי זרעים מדאורייתא בארץ-ישראל בלבד ויחוד וקדושה זאת מאפשרת להביא ממנה העומר והבכורים ושתי הלחם.

מצוות כלאי צמחים מצווה על שיעור מרחק בין צמחים בגידול חקלאי מסודר בידי אדם. לקביעת שיעור מרחק הקב"ה גילה בפסוקו (א,יב) כי גרגר השעורה הוא כלי המדידה של שיעור ההרחקה.

במאמר נראה כי בפר' חיי שרה מרומז כי שעורה ודגנים אחרים צריכים בהנהגה טובה כ- 4.8 אצבעות בין זרע לזרע (כאשר האצבעות נמדדות בגרגר השעורה), לתת להם מרחב חיות להוציא תנובה אופטימלית, דבר שגם התגלה במחקר חקלאי לאחרונה. בהמשך המאמר נראה פסוקים נוספים מפר' לך-לך ופר' וישלח, המלמדים על קבלת המסורת של שיעורי מרחק בין זרעי צמחים ממינים שונים. מהם נלמד כי זריעת חמשה מינים שונים זה מזה בערוגה של ששה על ששה טפחים (היינו אמה על אמה) צריכה 6 אצבעות בין זרע לזרע לתת לו מרחב חיות להוציא תנובה אופטימלית.

גרגר השעורה ככלי המדידה של שיעור ההרחקה ועוד שיעורין אחרים מתפקידי תלישא-גדולה – תלשא: א' שיעורין וגו', ב' נבחר, ראש וכד'

במקום אחר בעיון העלינו השערה כי הטעמים תלישא-גדולה – תלשא במנהג הספרדי ותלישא-קטנה – תרסא במנהג הספרדי מבטאים בין תפקידיהם קשר למאמר חז"ל [בבלי סוכה ה,ב] שיעורין חציצין ומחיצין הלכה למשה מסיני. המופע הראשון בתורה של תלישא-גדולה – תלשא הוא בפסוק (בר א,יב) וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ דָּשָׁא עֵשֶׁב מִזְרִיעַ זָרַע לְמִינֵהוּ וְעֵץ עֵשֶׂה-פְּרִי אֲשֶׁר זָרַעוּ-בּוּ לְמִינֵהוּ וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי-טוֹב:

וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ - קדמא ואולא דָּשָׁא –תלשא, מילת דָּשָׁא מתיחסת לצמח, ושם הטעם למנהג הספרדים תלשא בחילוף סדר אותיות שתלא (גנן, השתל, השתיל) מרמז בצורתו על פרח או צמח. כמו-כן בחילוף סדר אותיות נקבל אשת"ל, אתל"ש. יש בכך רמזים לבחירת גידול או עקירה לפי חפץ הגנן. אחד התפקידים של התלישא-גדולה – תלשא מרמז על "נבחר", "ראש".
לפי שהמלה (בר א,יב) דָּשָׁא נמצאת כמעט בראש פסוק (בר א,יב) ומוטעמת בטעם תלישא-גדולה = תלשא, שהוא בעל תכונה ללמד לפי תפקידיו לכתוב לפניו (לימינו) ולכתוב אחריו (לשמאלו). אפשר שמלמד לשיעורים למניעת כלאיים שיוסקו מ-(בר א,יב) ומ-(בר א,יב). לענ"ד מילת דָּשָׁא בטעם תלשא מורה כי אחד מתפקידי טעם תלשא – תלישא-גדולה מורה על היות צמחים (ראה דיון בהמשך) פְּלִים לשיעורי תורה מסוימים לקיום המצוות. וכתב ה- **חזו"א "שיערו הגאונים את שקל הקדש במשקל השעורה שמשקלו טבעי ו-**מתקים** בכל דור ... הצמח הזה שקבעו חכמים, הוא הקובע השיעור בכל זמן ובכל מקום כמו שהאגודל קבע שיעור בכל מקום"¹.**

ה-רמב"ם מביא הלכה למשה מסיני (הלמ"מ) הקשורה לשעורה אשר אינה מובאת בגמרא, כי מדידת **שקל-כסף** הנאמר בתורה הוא בפרי השעורה, היינו **גרגר שעורה**. בפירושו המשנה בתחילת **קידושין** (חצי גרגר'), ובפירושו המשנה ל-**בכורות פרק ח' משנה ז'** כתב הרמב"ם

¹מידות ושיעורי תורה, הרב פנחס חיים בניש הי"ו, מהדורה התשמ"ז, ע' שצ"ב

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוותך האמנותי – התלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התעש"ט; **צמצום ההשערה**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונה** – רבוי; **מקף** פשטא – מוציא ממשט; **מרכא** = מאריך; **רבי**; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** – טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא** טפחא – קב' ששעויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה הלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסוק** – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ...; **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** חבצי פסוק – היקש; השלישי: (קדמא – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; **קדמא** ו**אולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכנין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עיקרה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עיקרה, שגגה = שכחה; **פיר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

שקבלה איש מפי איש שהגרגר הוא משעורה ואינו יודע לו שום טעם. ע"פ "מידות ושיעורי תורה", דעת הרמב"ם מופיעה בגאונים וברי"ף וכן הביא דעת ה-חזו"א **בפונטרס השיעורים** א"ח סימן ל"ט ס"ק ג' כי הקב"ה מסר למשה ששיעור הפרוטה הוא על פי משקל שעורה בכסף צרוף.

מתוך העיון ב-**[בבלי קידושין ב]** זכינו לגלות כי בקרא **(בראשית ח"ש כג,טו)** **אַרְבַּע אַרְבַּע מֵאֵת שֶׁקֶל-בָּסָף מֵלֶת אֶרֶץ** בטעם תלישא-קטנה (תרסא) מרמזת על לימוד שיעור במלים **שֶׁקֶל-בָּסָף** ושיעור זה התגלה כקשר בין שקל-כסף ובין גרגר שעורה והמסתעף מכך כפי שמפורט בהמשך.

- **הערה** היות והשעורה היא שיעור נפח קטן מכל הפירות ב-**(דברים עקב ח,ח)** **אַרְבַּע הַסֵּה וְשֵׁעֲרָה וְגַפְן וְהֶאֱנָה וְרִמּוֹן אֶרֶץ-גִּית שָׁמֶן וְדָבָשׁ**: אשר נאמר לשיעורין, אפשר היה לבטא נפח כל פרי מוזכר כמכפלה של מספר גרגרי שעורה, אבל לא מצאנו שימוש ברעיון כזה.
- **הערה על מילת ארץ ושיעורין**:

- א. הפסוק **(בראשית א,ב)** **וַתּוֹצֵא הָאֲרֶץ דִּשָּׂא מוֹרָה** על היות **צמחים** פְּלִים לשיעורי תורה מסוימים לקיום המצוות.
- ב. הפסוק **(בראשית ח"ש כג,טו)** **אַרְבַּע אַרְבַּע מֵאֵת שֶׁקֶל-בָּסָף** מרמז לשיעור יסודי בפרי היינו גרגר **צמח** שעורה.
- ג. הפסוק **(דברים עקב ח,ח)** **אַרְבַּע הַסֵּה וְשֵׁעֲרָה וְגַפְן וְהֶאֱנָה וְרִמּוֹן אֶרֶץ-גִּית שָׁמֶן וְדָבָשׁ**: אם נאמר לשיעורין, אזי מלמד כי צריכין לשער בפירות **צמחים** שנשתבחה בהן ארץ-ישראל לאיסורי תורה (בין בסוג, בין בגודל בינוני).

1.ג. בספר **[מידות ושיעורי תורה לרב ח"פ בניש]** פ"ב סעיף השיעורים בפירות א"י או בפירות כל מקום, מביא **[ירושלמי ביכורים פ"א,ה"ג]**... ולמה נכללו **(דברים עקב ח,ח)** **אַרְבַּע הַסֵּה וְשֵׁעֲרָה** וגו' כל שבעת המינים בפסוק ר' יהודה בר' ור' שמואל בר נחמן חד אמר לברכה וחונה אמ' לשיעורין וגו' כמוזכר בבלי (ברכות מא א, עירובין ד א סוכה ה ב) כל הפסוק הזה לשיעורין וגו'

2.ג. אפשר כי גם פסוקים אחרים עם המלה **ארץ** וצמחים עשויים להיות עם קשר לשיעורין, כגון **"ארץ זבת חלב ודבש"** המופיע בתורה אחד עשר פעמים, רובם בטעמים תביר מרכא טפחא סילוק או אתנה, בא ללמד שיעור או גודל כלשהו, כגון **[בבלי מגילה ו,א]** וכי תימא דלית בה זבת חלב ודבש ... ריש לקיש ... ציפורי ששה עשר מילין על ששה עשר מילין, ... רבי יוחנן ... עשרין ותרתין פרסי אורכא ופותיא שיתא פרסי

[בבלי עירובין ד,ב] כמה ירחיק בכרם למנוע כלאי הכרם? הרב משה קובלסקי, מאורות הדף, אבל אם הכרם נטוע בפחות מ-24 טפח (ארבע אמות) בין שורה לשורה זה כרם שעתידי להיחרב, לכן אינו אוסר 24 טפח, אלא רק 6 טפח (אמה אחת), ובפחות מחמישה גפנים – אוסר תשע טפח?
ע"כ ממאמר שעורה ושיעורין

דברים, כי-תצא כב,ט: **לֹא-תִזְרַע פְּרִמָּךָ פְּלִאִים פֶּן-תִּקְדַּשׁ הַמְּלָאָה הַזֹּרַע אֲשֶׁר תִּזְרַע וְתִבְּוֹאת הַכֶּרֶם**; **ויקרא קדשים יט,יט**: **אֶת-הַקֵּטֹף תִּשְׁמְרוּ בְּהַמְתִּךָ לֹא-תִרְבִּיעַ פְּלִאִים שְׂדֵךְ לֹא-תִזְרַע פְּלִאִים וּבְגֵד פְּלִאִים שֶׁעָטְנוּ לֹא יַעֲלֶה עֲלֵיךְ**; **[כ] וְאִישׁ** - תלשא, בתפקיד ללמד אלפניו וללמד לאחריו,

אלפניו – לשיעורי כלאים שונים, הנלמדים גם ב-**(בראשית א,ב)** **וַתּוֹצֵא הָאֲרֶץ דִּשָּׂא** **רל"ג** (יט) **אֶת-הַקֵּטֹף תִּשְׁמְרוּ בְּהַמְתִּךָ לֹא-תִרְבִּיעַ פְּלִאִים** - הנה הרביעה רמז למשגל, כמו שאמר במה שקדם: "ואשה לא תעמוד לפני בהמה לרביעה" (וי', יח,כג). ועניין זאת האזהרה הוא, שלא ירביע דבר ממין אחד מהבעלי חיים על נקבה ממין אחר. ולפי שאינו מרביע אותם בהעלאתו אותם זה על זה, כי להם מעצמם התחלה בזה הפועל כשיאותו זה לזה למשגל, או שלא יאותו, הנה לא יעבור על זאת האזהרה אם העלם זה על זה, אם לא הכניס בידו אבר הזכר באבר הנקבה. והתועלת בזאת המצוה מבואר, כי בזה מהפסד הסדר והיושר אשר בדברים הטבעיים, מה שלא יעלם. עם שזה יהיה סבה להפסק התולדה מהנולד מכלאים, כמו שהתבאר בספר 'בעלי חיים', ולזה יפסד בזה האופן הרבה מהטוב שהשפיע השם יתעלה באלו הנמצאות. עם שזה יביא להאמתם שאין בכאן צורה יתחלף בה דבר מדבר, כמו שחשבו הרבה מהקודמים. ובכלל, הנה ההאמנה בשיש בכאן מינים מיוחדים יתחלפו צמחם במהותם, הוא מפני הצורה אשר בה ייוחד מין מין מהם. ולזה צותה התורה בזה להחכימו, כי זה ממה שיישירו להשגתו יתעלה, כמו שזכרנו פעמים רבות, רוצה לומר: ההאמנה במציאות הצורות. **(וי' קדשים יט,ט)** **שְׂדֵךְ לֹא-תִזְרַע פְּלִאִים** - רוצה לומר, ש- **לֹא-תִזְרַע** בו יחד שני מיני זרעים, אלא אם היה הזרע האחד בשדה אחד, והזרע השני בשדה אחר. והתועלת בזאת האזהרה הוא התועלת אשר באזהרה הקודמת - להישיירו שנאמין במציאות הצורות גם באלו הדברים, כי היה אפשר שיחשב בהם שלא יתחלפו כי אם במקרים; כמו שחשבו קצת מהקודמים, שיהיה התחלפות אלו הדברים, עם היותם מדברים אחרים בעצמם, מצד התחלפות החלקים שמהם הורכבו במצב והסדר והתמונה. וראוי שתדע, כי זרעונו הזרעים **פְּלִאִים** הוא, כשיהיה מהזרע האחד עם האחר שיעור מורגש. ואולם אם היה באופן שיקרא כל הזרע בשם הזרע האחד, הנה הוא מבואר שאינו כלאים; כי המדקדק לזרוע הזרע האחד לא יקפיד בזה השיעור, אם נתערב בו מזרע אחר. והנה עמדו על זה השיעור רבותינו ז"ל **(ראה משנה כלאים ב,ב)** לפי מה שקבלו מפי משה רבינו עליו השלום, והוא אחד מעשרים וארבעה; רוצה לומר, שאם נתערב עם הזרע אחרים אחד מעשרים וארבעה בתערובת הוא **(ט: ראה משנה כלאים ב,א)**, הנה הם כלאים, אבל בפחות מזה השיעור אינם כלאים. וזה אמנם יהיה כשנתערבו מיני תבואה או קטניות בקצת. ואמנם אם נתערבו זרעוני גנה בתבואה או קטנית, לא יהיה שיעורם אחד מעשרים וארבעה כי כבר יהיו פחות אחד מעשרים וארבעה כשנזרע, ועם כל זה היה להם שיעור נרגש בנוזע. והמשל, כי זרע הכרוב - אם נתערב שיעור אחד ממנו בשלשים שיעורים מתבואה או קטנית, הנה כמעט שיהיזק זרע הכרוב מהארץ הנזרעת שיעור שוה לשיעור שיהיזק בו זרע התבואה או הקטנית, ולזה יהיה שיעורו אחד מעשרים וארבעה מהמקום שזרע בו המעורב; רוצה לומר, שאם היה הזרע בהזרעו מחזיק שיעור אחד מהארץ, כאלו תאמר אמה על אמה, והתבואה שנתערב עמה מעשרים ושלש אמות מרובעות, הנה הכל **פְּלִאִים**. והנה מבואר, שאין הסבה בהרחקת כלאי זרעים אלא מפני מראית העין, לא מפני יניקתם מחלק אחד מהארץ; שאם היה הדבר מפני היניקה, לא היתה התורה אומרת **(וי' קדשים יט,ט)** **שְׂדֵךְ לֹא-תִזְרַע פְּלִאִים** אבל תזהיר שלא תזרע הארץ **פְּלִאִים**. ואמנם התורה לא הוזהירה בזה. והוא מבואר, שאפשר לזרוע בשדה אחד חטים ובשדה אחר סמון לו שיעורים. ומזה המקום יתבאר, שאם היה המקום שזרע בו חטים בלתי ראוי להקרא 'שדה', אסור לו לזרוע סמון לו שיעורים; וכן הענין בשאר זרעים. והנה השעורים יתחלפו לפי מזג הדבר הנזרע. והמשל, כי זרעוני גנה יזרוע מהם יחד שיעור קטן, כי המקום ההוא הוא 'שדה' לפי הזרע ההוא; ולזה אפשר לזרוע מהם במקום קטן מינים רבים. והשעורים באלו הדברים, עם שהם מקובלים מפי רבינו משה עליו השלום, הם עוד מבוארים מצד מנהג הזרע באלו הזרעים. ולפי שהתורה לא חששה בכלאי זרעים אלא מפני מראית העין, כמו שבארנו, **הַנֶּה כְּשִׁיתְעַרְבַּ בְּזֵרַע הַנּוֹרֵעַ זֵרַע שְׂאִי מִה שְׂוִיצֵא רֵאוֹי לֹא-כִילָה** - לא יתחייב עליו משום כלאים, כי הרואה לא ישפוט שנזרע זה הזרע כלאים בכונה, כי הוא בלתי ראוי לאכילה. וראוי שתדע כי הזרעה תהיה אם כשזרעו בידו אלו הזרעים בשדה, או כשיחפה אותם בעפר אם היו בארץ, כי הוא ישים אותם וזרעונים בזה החפץ. והוא מבואר, שזאת האזהרה אינה נוגעת אלא בארץ ישראל, כי היא תלויה בארץ. וראוי שתדע מזאת האזהרה, שאין **בְּזֵרַעֵי אֵילָנוֹת פְּלִאִים** כי נזרעו יחד, כי אין האילנות דומין לזרעי השדה שסמוכין זה לזה. ולזה אם הקפידה התורה בזה בכמו אלו הזרעים, אין ראוי שנלמד מהם זה הדין בזרעי האילנות, כי הם בזה הדין למטה מזרעי השדה. וזה כבר התבאר מהשרשים הכוללים. ואולם יתבאר, שהרכבת מין במין אילנות - הצורה אסורה; וזה, שאם הקפידה התורה בזרעים שלא יזרעו כלאים, ואע"פ שכל אחד מהם גדל בפני עצמו, כל שכן שתקפיד בהרכבת מין במין. ולזה יתבאר, שהמרכיב אילן באילן או ירק באילן לוקה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני מטעמי (ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **תפצית ההשערות: אתנה, סלוק** – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; **דגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = **טרחא** – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שששויה לדגול, יתור לרבות, מכל מקום; **דגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקח** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקח-קטן** – 2; **זקח-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקח-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרשיים** – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנא** = **תרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פז** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.9 בראשית א,א (התשע"ט)

בראשית א,א – ב: [א] בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ:

[ב] והארץ היתה תהו ובהו והשף על פני תהום ורוח אלהים מרחפת על פני המים:

[רש"י] על (א,ב) ורוח אלהים מרחפת כסא הכבוד¹ עומד באוויר ומרחף² על פני המים ברוח פיו של הקדוש ברוך הוא³ **ובמאמרו.**

[שפת"ח ק] (א,ב) ורוח אלהים שהוא כסא הכבוד **מרחפת** במאמרו ורוח פיו של הקדוש ברוך הוא:

הסבר על "כסא הכבוד" נערך בעזרת הרב אי"מ איזון הי": כסא הכבוד הוא איחוד של עולם האצילות ועולם הבריאה, כעין כתר ד' עולמם הבריאה, בשם הרי"צ עולם הבריאה הוא עולם הכסא (עלמא דאתכסאי, עולם מכוסה) שחיות הנבראים היא המציאות שלהם. כסא הכבוד הוא המקור הכולל של המציאות בעולם הבריאה, היצירה והמעשה. הוא מקור השפע הרוחני והחומר היסודי. אפשר כי (בראשית א,א) הוא תיאור פותח של (עולם) הבריאה ולכן פותח באות "ב" לרמז על עולם הבריאה. ברא שניים (א) ברא שיתן – החומר היסודי, שהרמב"ן מכנהו יולי וממנו נוצרים כל החומרים האחרים, (ב) סדר ההשתלשלות הרוחני המחיה בהתמדה את החומר.

בראשית א,ג: ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור:

הסבר ל-**ויאמר אלהים** – (סלוק) מרכא טפחא בראש פסוק, עשוי להיות בתפקיד מידת סמוכים, שהיא כעין פתוח מהמידות (כב) ו/א (כג) מל"ב מידות של רבי אלעזר בריה"ג מידה (כב) מדבר שחברו מוכיח עליו, מידה (כג) מדבר שהוא מוכיח על חברו, רמז ללמוד מענין מסוים בחצי פסוק או פסוק (א) אל פסוק (ב) ולפעמים ירמז ללמוד מ-(ב) ל-(א)

כיוון אפשרי ללימוד סמוכים מ-(א,ג) אל (א,א-ב) עד פסוק (א,ג) לא נכתב מאמר. בפסוק (א,א) נאמר **ויאמר אלהים** – בתבנית טעמים מרכא טפחא, פעם היחידה מכל מאמרות הבריאה. עתה נסביר משמעות אפשרית ללימוד תבנית זאת בתוכן הזה. **[רש"י] על (א,ב) כסא הכבוד עומד ... במאמרו** (של הקב"ה) ועדיין לא נכתב "ויאמר". אפשר כי תבנית הטעמים של (בר' א,א) **ויאמר אלהים** – מרכא טפחא, מרמזת במידת סמוכים (כעין מידות כ"ב וכ"ג מל"ב מידות) לפ' **[רש"י]** על (א,ב) כסא הכבוד² עומד ... **במאמרו**. אלא שהמאמר המרומז (א,א) **בראשית** מקורו בעולם האצילות והוא המהווה את עולם הבריאה הוא עולם הכסא. ההסבר מדוע אין מלת "ויאמר" מקדימה ל"בראשית" מובא ב-[**זוהר כרך א (בראשית) פרשת בראשית לא,ב**] **ויאמר אלהים** למי הוא אומר אינו אומר אלא **לאחרים**, **יהי** (לעיל כ"ב) **אור** לעולם הזה, **וייהי אור** לעולם הבא), ו-[**התורה והמצוה – המלבי"ם שאלות ג-ה**] ד"ה "הנה השאלה (של ר"ש בן יהוצדק [**בר' פ"ג**]) מהיכן נבראת האורה נכונה מאד, שכבר בארנו שבריאה יש מאין לא היה רק במאמר של בראשית, אבל ביתר המאמרות היה בריאה יש מיש, שלא יתכן מלת **ויאמר** רק אל **אחר** כמ"ש מנמוקי **[הרד"ק]**, וכל בריאה יש מיש אמר ה' אל החומר הנמצא שיפשט צורתו הקודמת וילבש צורה אחרת וגו' " **[המלבי"ם]** שלא יתכן מלת **ויאמר** רק **לאחרים** ... אל **אחר**. טט: אחר יש רק אחרי שנבראו החומר היסודי וסדר ההשתלשלות הרוחנית: עולם הבריאה עולם היצירה ועולם העשיה.

עיון בנושא (בראשית א,ב) **והארץ** וכסא הכבוד. בלימוד לאחריו ואלפניו.

תבנית הטעמים של הסיפא של (א,א) **והארץ** – היא (אתנה) מונח זקח-קטן, והתוכן הוא תיאור. אחריו נאמר (א,ב) **מרחפת על פני המים**: התוכן הוא פעולה, תבנית הטעמים הזאת עשויה לרמז ללימוד לכתוב אחריה ולימוד לכתוב אלפניה. בלימוד לכתוב אחריה הנתמך גם בתבנית הטעמים של (בר' א,א) **ויאמר אלהים** – מרכא טפחא, המרמזת במידת סמוכים הפעם בכיוון מ-(א,ב) אל (א,א) נקבל שמכסא הכבוד יוצא המאמר הראשון (בר' א,א) **יהי אור** שממנו התפתחות הנבראים. עם ידיעה זאת חוזרים ללימוד לכתוב לפניו אל הרישא למלת (בראשית א,ב) **והארץ** – רביע, ולומדים שחומר היסודי נברא לקבל מכסא הכבוד המתואר כבעל ארבעה צדדים רביעיות של תכונות שונות (ראה הסבר במקום אחר ובפר' וארא).

[חסידות מבוארת מועדים עשרת ימי תשובה מאמר שיר המעלות ממעמקים ע' קכט – קל]

אך התירוץ על זה דהנה יש ב' בחינות, סוכ"ע (=סובב כל עלמין) וממכ"ע (=ממלא כל עלמין). והנה בבחינת סוכ"ע אין שום שינוי קודם הבריאה ואחר הבריאה, בכל עולמות עליונים ותחתונים בשוה ... אמנם השינוי הוא בבחינת ממכ"ע, דהנה בעשרה מאמרות נברא העולם, שנשתלשלו ממאמר **יהי אור** ויהי כן (ראה פירוש עורך חסידות מבוארת) (טט - הקרא ב-(בראשית א,א) הוא **וייהי אור**), **יהי רקיע** ... **ויהי-כן**. והשנוי הוא מצד המקבלים, כי כל עולם משיג לפי שכלו. וגו'

[פירוש עורך חסידות מבוארת]

דהנה בעשרה מאמרות וגו' כללות התחלקות באור ממכ"ע - הן עשרה המאמרות שבהן נברא העולם, שכל מאמר ומאמר הוא סוג חיות אחר, שממנו נברא ומשתלשל סוג אחר של נבראים, ולדוגמא: מציאות האור נתהווה ע"י מאמר (היינו כח א-לקי) **יהי אור** שירד ונשתלשל עד שנעשה ממנו מציאות האור וכן בשאר מאמרות (עיינ' תניא שער היחוד והאמונה ס"פ י' ואילך). (בשאר המאמרות נאמר ויהי-כן - סלוק ללא טפחא לפניו) הרי שמצינו שינויים והבדלים באור וחיות האלקי שממנו נבראו כל הנבראים. וכשם שיש שינויים והבדלים במדרגת האור והחיות המהווה ומחיה את הנבראים - כך יש שינויים באופן התגלות האור הא-לקי הממכ"ע בין שמים לארץ, בין עולם לעולם (וכן בין נברא לנברא) טט - הסבר העורך שמאמר (בר' א,א) **יהי אור ויהי אור** ומאמר **יהי רקיע** ... **ויהי-כן** ושאר מאמרות מביא סוג חיות מיוחד לאותו ענין והוא בדיוק כפי שהבורא צווה. החיות הזאת נקראת אור ממלא כל עלמין שאין בה הגבלה. אבל ע"י התלבשותה בחומר היא מוגבלת לפי תפקיד הנברא שבו מלובשת חיות זאת.

(בר' א,א) **יהי אור** – מונח אתנה, מונח מרבה אתנה מגביל, ביחד רבוי הגבלות, כהסבר **[עורך חסידות מבוארת]** מציאות האור נתהווה ע"י מאמר (היינו כח א-לקי) **יהי אור** שירד ונשתלשל עד שנעשה ממנו מציאות האור (נשתלשל משמעו הוגבל פעמים רבות)

שני אופני ההסבר הבא נערכו בהתייעצות עם הרב אי"מ איזון הי"ו

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, ט"ו; שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **תפצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרחא – שני משמות, רבוי משפט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) **דרוש בפסוק** בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכהה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכהה; **פיר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

אופן (א) וְיִהְיֶה-אֹרֶךְ – סילוק ללא טפחא לפניו, היינו אור סובב כל עלמין, אין שום שינוי קודם הבריאה ואחר הבריאה, בכל עולמות עליונים ותחתונים בשוה'.

וְיִהְיֶה-אֹרֶךְ – סילוק, מגביל וזה אור ממלא כל עלמין שיש שינויים והבדלים במדרגת האור והחיות המהווה ומחיה את הנבראים, תוצאה מוגבלת מהתלבשות החיות האלקית בנבראים.

אופן (ב) וְיִהְיֶה-אֹרֶךְ – סילוק ללא טפחא לפניו, התלבשות ללא שינוי מצד המשפיע של אור ממלא כל עלמין, החיות הבלתי מוגבלת, בנבראים. **וְיִהְיֶה-אֹרֶךְ** – סילוק, הגבלה מצד הנבראים. הגבלת התלבשות (אור ממכ"ע) החיות האלקית בנבראים לפי התפקיד של הנברא.

בראשית א,יא: מופע ראשון של יתיב, מופע ראשון של גרשיים, מופע ראשון של תלישא-גדולה
וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים תְּרַשָׁא הָאָרֶץ דְּשָׂא עֶשֶׂב מִזְרִיעַ זֶרַע עֵץ פְּרִי עֵשָׂה פְּרִי לְמִינֵהּ אֲשֶׁר זָרְעוּ-בוּ עַל-הָאָרֶץ וַיַּהֲיֶה-כֵן:

(א,יא) **עֶשֶׂב מִזְרִיעַ זֶרַע** – יתיב מונח זקף-קטן, (א,יא) **עֶשֶׂב** – יתיב – בתפקיד דווקא כך הדבר, לא פחות ולא יותר, (א,יא) **מִזְרִיעַ זֶרַע** – מונח זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני לימודים, מונח מוסיף סעיף באחד או בשני הלימודים. אפשר שכאן מרמז למצוות התלויות בארץ וכאן הם תרומות ומעשרות, ובשניהם שלושה מיני הפרשות בירק; אחר לקיטה, אחר שליש גידול, אחר השרשה.

(בר' א,יא) **עֵץ פְּרִי עֵשָׂה פְּרִי לְמִינֵהּ אֲשֶׁר זָרְעוּ-בוּ עַל-הָאָרֶץ** – אפשר שבעץ לכתחילה בתרומות ומעשרות יש שני מינים: אחר חנטה, אחר שליש גידול, ובדיעבד שלושה מינים בעץ והמין השלישי עץ האתרוג ש-[אור החיים] מפרש שטעם עץ האתרוג כטעם הפרי והוא משלב אחר חנטה ואחר לקיטה.

ספורנו (בר' א,יא) עֵץ פְּרִי עֵשָׂה פְּרִי לְמִינֵהּ, כי המורכב משני מינים לא יוליד:

.... **וַיַּהֲיֶה-כֵן**, נתקיים כן בלתי שיקבל הפחות והיתר באופן שאם יקרה צמח מורכב משני מינים לא יוליד:

(בר' א,יא) **וַיַּהֲיֶה-כֵן** – סילוק ללא טפחא לפניו, הארץ הוציאה כל מה שהבורא ייעד להוציא. אלא שבפסוק (א,יא) עשתה שינוי במה שהוציאה שלא כל העצים יהיו (בר' א,יא) **עֵץ פְּרִי עֵשָׂה פְּרִי לְמִינֵהּ**

בראשית א,יב: **וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ דְּשָׂא עֶשֶׂב מִזְרִיעַ זֶרַע לְמִינֵהוּ וְעֵץ עֵשָׂה-פְּרִי אֲשֶׁר זָרְעוּ-בוּ לְמִינֵהוּ וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי-טוֹב:**

(א,יב) **וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ דְּשָׂא** – ר"ת ו"ה חלק משם הוי"ה של ד' אותיות, המרמז לרחמים, ס"ת א"צ צ"א הם גי' הא-להי"ם" היינו הדיינים חכמי התורה. אות ו"ו מרמזת להמשכת התורה מלמעלה מהוי"ה לחכמים, לתת בידם הנהגת התורה על הארץ, יש שיעורי תורה שהם הלכה למשה מסיני, ונתן לחכמים הכח, לקבעם ולשנותם וכל שיעור חכמים כך הוא.

(בר' א,יא) **עֵץ פְּרִי עֵשָׂה פְּרִי לְמִינֵהּ** – מונח גרשיים מהפך פשטא זקף-קטן, **עֵץ** – מונח, מלמד לרבות דרשות אחדות בתבנית הטעמים שאחריו. **לְמִינֵהּ** – זקף-קטן מלמד על שני לימודים בתבנית הטעמים עד אליו.

אחד הלימודים יהיה בתבנית הטעמים של (בר' א,יא) **פְּרִי עֵשָׂה פְּרִי** – גרשיים מהפך פשטא כעין יצא מן הכלל להקל ולא להחמיר, ויש לפחות דרשה אחת.

לימוד אחר יהיה בתבנית הטעמים של (בר' א,יא) **עֵשָׂה פְּרִי לְמִינֵהּ** – מהפך פשטא זקף-קטן, שבו תהיה לפחות דרשה אחת המוציאה הכתוב ממשוטט. (בר' א,יא) **עֵץ פְּרִי עֵשָׂה פְּרִי לְמִינֵהּ** ע"פ [כלי יקר] עושה פרי המתאים למין האוכלו, היינו האדם.

(בר' א,יא) **מִזְרִיעַ זֶרַע לְמִינֵהוּ** ע"פ [כלי יקר] עושה פרי המתאים למין האוכלו, היינו שאר בעלי חיים (לא רק האדם או בלי האדם). בשני הכתובים פשט מלות (בר' א,יא) **לְמִינֵהוּ** (בר' א,יא) **לְמִינֵהוּ** מלמד על מיני הצמחים, ע"פ [כלי יקר] כל מין צמח הוציא פירות המתאימים למיני בעלי החיים האוכלים אותם.

תבנית טעמי הפסוק עשויה לרמוז ללימוד בכעין כלל ופרט וכלל.
(א,יב) **וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ** – קדמא ואזלא, כעין כלל קדמאה, ופרטיו **דְּשָׂא עֶשֶׂב מִזְרִיעַ זֶרַע לְמִינֵהוּ וְעֵץ עֵשָׂה-פְּרִי אֲשֶׁר זָרְעוּ-בוּ לְמִינֵהוּ**, אם וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי-טוֹב מהווה כלל בתראה הוא ירבה בפרטים כעין אלו הנמנים. טעם הפרט **דְּשָׂא** – תלשא, מלמד על שיעור שיעורה, אפשר כי הכלל הסוגר ירבה מפרט זה לשיעורים שונים של הרחקות ומניעת כלאים למראית עין, ראה משנה כלאים, וכפירש [רלב"ג וי' קדשים יט,ט].

(א,יב) **עֶשֶׂב מִזְרִיעַ זֶרַע לְמִינֵהוּ** – מונח – ללמד כי תבנית הטעמים הבאה עשויה לחזור על עצמה לענינים אחרים. זה מתאים לפ' [רש"י] אע"פ שלא נאמר למיניהו בדשאים בציוויהן שמעו שנצטוו האילנות על כך ונשאו ק"ו בעצמן כמפורש באגדה בשחיטת חולין [חולין סא,א]. טט: חזרת הענין היא שהדשאים עשו כמו שנצטוו האילנות.

(א,יב) **מִזְרִיעַ זֶרַע** – מונח זקף-קטן, (א,יב) **לְמִינֵהוּ** – זקף-קטן מקביל ל-(א,יא) **לְמִינֵהוּ** – זקף-קטן. בשניהם הזקף-קטן מרבה כגון מניעת כלאיים.

(א,יב) **וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ דְּשָׂא** – קדמא ואזלא תלישא-גדולה (=תלשא), בדרך כלל טעם תלשא וטרסא מקדימים לקדמא ואזלא ואילו כאן קדמא ואזלא מקדימה לתלשא. אפשר כי **וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי-טוֹב** מהווה כלל בתראה הוא ירבה בפרטים כעין אלו הנמנים. טעם הפרט **דְּשָׂא** – תלשא, מלמד על תלשא במלת **דְּשָׂא** וכן בטעם **טרסא**, יהיו נמדדים בפירות שנשתבחה בהן ארץ-ישראל היינו (דברים עקב ח,ח) **אָרֶץ חֲטָה וְשִׁעֲרָה וַגִּפְן וְהָאֲנָה וְרַמּוֹן אֲרֶץ-זֵית וְדִבְשׁ**: וזהו הנדרש בבבלי סוכה ד, וב-**בבלי עירובין ד,א** אמר רבי חייא בר אשי אמר רב: שיעורין חציצין ומחציצין הלכה למשה מסיני. - שיעורין? דאורייתא הוא! דכתיב (דברים ח) ארץ חטה ושערה וגו' ואמר רב חנן: כל הפסוק הזה לשיעורין

(א,יב) **וְהָאֲנָה וְרַמּוֹן אֲרֶץ-זֵית וְדִבְשׁ**: וזהו הנדרש בבבלי סוכה ד, וב-**בבלי עירובין ד,א** אמר רבי חייא בר אשי אמר רב: שיעורין חציצין ומחציצין הלכה למשה מסיני. - שיעורין? דאורייתא הוא! דכתיב (דברים ח) ארץ חטה ושערה וגו' ואמר רב חנן: כל הפסוק הזה לשיעורין

(א,יב) **וְהָאֲנָה וְרַמּוֹן אֲרֶץ-זֵית וְדִבְשׁ**: וזהו הנדרש בבבלי סוכה ד, וב-**בבלי עירובין ד,א** אמר רבי חייא בר אשי אמר רב: שיעורין חציצין ומחציצין הלכה למשה מסיני. - שיעורין? דאורייתא הוא! דכתיב (דברים ח) ארץ חטה ושערה וגו' ואמר רב חנן: כל הפסוק הזה לשיעורין

(א,יב) **וְהָאֲנָה וְרַמּוֹן אֲרֶץ-זֵית וְדִבְשׁ**: וזהו הנדרש בבבלי סוכה ד, וב-**בבלי עירובין ד,א** אמר רבי חייא בר אשי אמר רב: שיעורין חציצין ומחציצין הלכה למשה מסיני. - שיעורין? דאורייתא הוא! דכתיב (דברים ח) ארץ חטה ושערה וגו' ואמר רב חנן: כל הפסוק הזה לשיעורין

(א,יב) **וְהָאֲנָה וְרַמּוֹן אֲרֶץ-זֵית וְדִבְשׁ**: וזהו הנדרש בבבלי סוכה ד, וב-**בבלי עירובין ד,א** אמר רבי חייא בר אשי אמר רב: שיעורין חציצין ומחציצין הלכה למשה מסיני. - שיעורין? דאורייתא הוא! דכתיב (דברים ח) ארץ חטה ושערה וגו' ואמר רב חנן: כל הפסוק הזה לשיעורין

(א,יב) **וְהָאֲנָה וְרַמּוֹן אֲרֶץ-זֵית וְדִבְשׁ**: וזהו הנדרש בבבלי סוכה ד, וב-**בבלי עירובין ד,א** אמר רבי חייא בר אשי אמר רב: שיעורין חציצין ומחציצין הלכה למשה מסיני. - שיעורין? דאורייתא הוא! דכתיב (דברים ח) ארץ חטה ושערה וגו' ואמר רב חנן: כל הפסוק הזה לשיעורין

(א,יב) **וְהָאֲנָה וְרַמּוֹן אֲרֶץ-זֵית וְדִבְשׁ**: וזהו הנדרש בבבלי סוכה ד, וב-**בבלי עירובין ד,א** אמר רבי חייא בר אשי אמר רב: שיעורין חציצין ומחציצין הלכה למשה מסיני. - שיעורין? דאורייתא הוא! דכתיב (דברים ח) ארץ חטה ושערה וגו' ואמר רב חנן: כל הפסוק הזה לשיעורין

(א,יב) **וְהָאֲנָה וְרַמּוֹן אֲרֶץ-זֵית וְדִבְשׁ**: וזהו הנדרש בבבלי סוכה ד, וב-**בבלי עירובין ד,א** אמר רבי חייא בר אשי אמר רב: שיעורין חציצין ומחציצין הלכה למשה מסיני. - שיעורין? דאורייתא הוא! דכתיב (דברים ח) ארץ חטה ושערה וגו' ואמר רב חנן: כל הפסוק הזה לשיעורין

(א,יב) **וְהָאֲנָה וְרַמּוֹן אֲרֶץ-זֵית וְדִבְשׁ**: וזהו הנדרש בבבלי סוכה ד, וב-**בבלי עירובין ד,א** אמר רבי חייא בר אשי אמר רב: שיעורין חציצין ומחציצין הלכה למשה מסיני. - שיעורין? דאורייתא הוא! דכתיב (דברים ח) ארץ חטה ושערה וגו' ואמר רב חנן: כל הפסוק הזה לשיעורין

(א,יב) **וְהָאֲנָה וְרַמּוֹן אֲרֶץ-זֵית וְדִבְשׁ**: וזהו הנדרש בבבלי סוכה ד, וב-**בבלי עירובין ד,א** אמר רבי חייא בר אשי אמר רב: שיעורין חציצין ומחציצין הלכה למשה מסיני. - שיעורין? דאורייתא הוא! דכתיב (דברים ח) ארץ חטה ושערה וגו' ואמר רב חנן: כל הפסוק הזה לשיעורין

(א,יב) **וְהָאֲנָה וְרַמּוֹן אֲרֶץ-זֵית וְדִבְשׁ**: וזהו הנדרש בבבלי סוכה ד, וב-**בבלי עירובין ד,א** אמר רבי חייא בר אשי אמר רב: שיעורין חציצין ומחציצין הלכה למשה מסיני. - שיעורין? דאורייתא הוא! דכתיב (דברים ח) ארץ חטה ושערה וגו' ואמר רב חנן: כל הפסוק הזה לשיעורין

(א,יב) **וְהָאֲנָה וְרַמּוֹן אֲרֶץ-זֵית וְדִבְשׁ**: וזהו הנדרש בבבלי סוכה ד, וב-**בבלי עירובין ד,א** אמר רבי חייא בר אשי אמר רב: שיעורין חציצין ומחציצין הלכה למשה מסיני. - שיעורין? דאורייתא הוא! דכתיב (דברים ח) ארץ חטה ושערה וגו' ואמר רב חנן: כל הפסוק הזה לשיעורין

(א,יב) **וְהָאֲנָה וְרַמּוֹן אֲרֶץ-זֵית וְדִבְשׁ**: וזהו הנדרש בבבלי סוכה ד, וב-**בבלי עירובין ד,א** אמר רבי חייא בר אשי אמר רב: שיעורין חציצין ומחציצין הלכה למשה מסיני. - שיעורין? דאורייתא הוא! דכתיב (דברים ח) ארץ חטה ושערה וגו' ואמר רב חנן: כל הפסוק הזה לשיעורין

(א,יב) **וְהָאֲנָה וְרַמּוֹן אֲרֶץ-זֵית וְדִבְשׁ**: וזהו הנדרש בבבלי סוכה ד, וב-**בבלי עירובין ד,א** אמר רבי חייא בר אשי אמר רב: שיעורין חציצין ומחציצין הלכה למשה מסיני. - שיעורין? דאורייתא הוא! דכתיב (דברים ח) ארץ חטה ושערה וגו' ואמר רב חנן: כל הפסוק הזה לשיעורין

(א,יב) **וְהָאֲנָה וְרַמּוֹן אֲרֶץ-זֵית וְדִבְשׁ**: וזהו הנדרש בבבלי סוכה ד, וב-**בבלי עירובין ד,א** אמר רבי חייא בר אשי אמר רב: שיעורין חציצין ומחציצין הלכה למשה מסיני. - שיעורין? דאורייתא הוא! דכתיב (דברים ח) ארץ חטה ושערה וגו' ואמר רב חנן: כל הפסוק הזה לשיעורין

(א,יב) **וְהָאֲנָה וְרַמּוֹן אֲרֶץ-זֵית וְדִבְשׁ**: וזהו הנדרש בבבלי סוכה ד, וב-**בבלי עירובין ד,א** אמר רבי חייא בר אשי אמר רב: שיעורין חציצין ומחציצין הלכה למשה מסיני. - שיעורין? דאורייתא הוא! דכתיב (דברים ח) ארץ חטה ושערה וגו' ואמר רב חנן: כל הפסוק הזה לשיעורין

(א,יב) **וְהָאֲנָה וְרַמּוֹן אֲרֶץ-זֵית וְדִבְשׁ**: וזהו הנדרש בבבלי סוכה ד, וב-**בבלי עירובין ד,א** אמר רבי חייא בר אשי אמר רב: שיעורין חציצין ומחציצין הלכה למשה מסיני. - שיעורין? דאורייתא הוא! דכתיב (דברים ח) ארץ חטה ושערה וגו' ואמר רב חנן: כל הפסוק הזה לשיעורין

(א,יב) **וְהָאֲנָה וְרַמּוֹן אֲרֶץ-זֵית וְדִבְשׁ**: וזהו הנדרש בבבלי סוכה ד, וב-**בבלי עירובין ד,א** אמר רבי חייא בר אשי אמר רב: שיעורין חציצין ומחציצין הלכה למשה מסיני. - שיעורין? דאורייתא הוא! דכתיב (דברים ח) ארץ חטה ושערה וגו' ואמר רב חנן: כל הפסוק הזה לשיעורין

(א,יב) **וְהָאֲנָה וְרַמּוֹן אֲרֶץ-זֵית וְדִבְשׁ**: וזהו הנדרש בבבלי סוכה ד, וב-**בבלי עירובין ד,א** אמר רבי חייא בר אשי אמר רב: שיעורין חציצין ומחציצין הלכה למשה מסיני. - שיעורין? דאורייתא הוא! דכתיב (דברים ח) ארץ חטה ושערה וגו' ואמר רב חנן: כל הפסוק הזה לשיעורין

(א,יב) **וְהָאֲנָה וְרַמּוֹן אֲרֶץ-זֵית וְדִבְשׁ**: וזהו הנדרש בבבלי סוכה ד, וב-**בבלי עירובין ד,א** אמר רבי חייא בר אשי אמר רב: שיעורין חציצין ומחציצין הלכה למשה מסיני. - שיעורין? דאורייתא הוא! דכתיב (דברים ח) ארץ חטה ושערה וגו' ואמר רב חנן: כל הפסוק הזה לשיעורין

(א,יב) **וְהָאֲנָה וְרַמּוֹן אֲרֶץ-זֵית וְדִבְשׁ**: וזהו הנדרש בבבלי סוכה ד, וב-**בבלי עירובין ד,א** אמר רבי חייא בר אשי אמר רב: שיעורין חציצין ומחציצין הלכה למשה מסיני. - שיעורין? דאורייתא הוא! דכתיב (דברים ח) ארץ חטה ושערה וגו' ואמר רב חנן: כל הפסוק הזה לשיעורין

(א,יב) **וְהָאֲנָה וְרַמּוֹן אֲרֶץ-זֵית וְדִבְשׁ**: וזהו הנדרש בבבלי סוכה ד, וב-**בבלי עירובין ד,א** אמר רבי חייא בר אשי אמר רב: שיעורין חציצין ומחציצין הלכה למשה מסיני. - שיעורין? דאורייתא הוא! דכתיב (דברים ח) ארץ חטה ושערה וגו' ואמר רב חנן: כל הפסוק הזה לשיעורין

(א,יב) **וְהָאֲנָה וְרַמּוֹן אֲרֶץ-זֵית וְדִבְשׁ**: וזהו הנדרש בבבלי סוכה ד, וב-**בבלי עירובין ד,א** אמר רבי חייא בר אשי אמר רב: שיעורין חציצין ומחציצין הלכה למשה מסיני. - שיעורין? דאורייתא הוא! דכתיב (דברים ח) ארץ חטה ושערה וגו' ואמר רב חנן: כל הפסוק הזה לשיעורין

(א,יב) **וְהָאֲנָה וְרַמּוֹן אֲרֶץ-זֵית וְדִבְשׁ**: וזהו הנדרש בבבלי סוכה ד, וב-**בבלי עירובין ד,א** אמר רבי חייא בר אשי אמר רב: שיעורין חציצין ומחציצין הלכה למשה מסיני. - שיעורין? דאורייתא הוא! דכתיב (דברים ח) ארץ חטה ושערה וגו' ואמר רב חנן: כל הפסוק הזה לשיעורין

(א,יב) **וְהָאֲנָה וְרַמּוֹן אֲרֶץ-זֵית וְדִבְשׁ**: וזהו הנדרש בבבלי סוכה ד, וב-**בבלי עירובין ד,א** אמר רבי חייא בר אשי אמר רב: שיעורין חציצין ומחציצין הלכה למשה מסיני. - שיעורין? דאורייתא הוא! דכתיב (דברים ח) ארץ חטה ושערה וגו' ואמר רב חנן: כל הפסוק הזה לשיעורין

(א,יב) **וְהָאֲנָה וְרַמּוֹן אֲרֶץ-זֵית וְדִבְשׁ**: וזהו הנדרש בבבלי סוכה ד, וב-**בבלי עירובין ד,א** אמר רבי חייא בר אשי אמר רב: שיעורין חציצין ומחציצין הלכה למשה מסיני. - שיעורין? דאורייתא הוא! דכתיב (דברים ח) ארץ חטה ושערה וגו' ואמר רב חנן: כל הפסוק הזה לשיעורין

(א,יב) **וְהָאֲנָה וְרַמּוֹן אֲרֶץ-זֵית וְדִבְשׁ**: וזהו הנדרש בבבלי סוכה ד, וב-**בבלי עירובין ד,א** אמר רבי חייא בר אשי אמר רב: שיעורין חציצין ומחציצין הלכה למשה מסיני. - שיעורין? דאורייתא הוא! דכתיב (דברים ח) ארץ חטה ושערה וגו' ואמר רב חנן: כל הפסוק הזה לשיעורין

(א,יב) **וְהָאֲנָה וְרַמּוֹן אֲרֶץ-זֵית וְדִבְשׁ**: וזהו הנדרש בבבלי סוכה ד, וב-**בבלי עירובין ד,א** אמר רבי חייא בר אשי אמר רב: שיעורין חציצין ומחציצין הלכה למשה מסיני. - שיעורין? דאורייתא הוא! דכתיב (דברים ח) ארץ חטה ושערה וגו' ואמר רב חנן: כל הפסוק הזה לשיעורין

(א,יב) **וְהָאֲנָה וְרַמּוֹן אֲרֶץ-זֵית וְדִבְשׁ**: וזהו הנדרש בבבלי סוכה ד, וב-**בבלי עירובין ד,א** אמר רבי חייא בר אשי אמר רב: שיעורין חציצין ומחציצין הלכה למשה מסיני. - שיעורין? דאורייתא הוא! דכתיב (דברים ח) ארץ חטה ושערה וגו' ואמר רב חנן: כל הפסוק הזה לשיעורין

(א,יב) **וְהָאֲנָה וְרַמּוֹן אֲרֶץ-זֵית וְדִבְשׁ**: וזהו הנדרש בבבלי סוכה ד, וב-**בבלי עירובין ד,א** אמר רבי חייא בר אשי אמר רב: שיעורין חציצין ומחציצין הלכה למשה מסיני. - שיעורין? דאורייתא הוא! דכתיב (דברים ח) ארץ חטה ושערה וגו' ואמר רב חנן: כל הפסוק הזה לשיעורין

(א,יב) **וְהָאֲנָה וְרַמּוֹן אֲרֶץ-זֵית וְדִבְשׁ**: וזהו הנדרש בבבלי סוכה ד, וב-**בבלי עירובין ד,א** אמר רבי חייא בר אשי אמר רב: שיעורין חציצין ומחציצין הלכה למשה מסיני. - שיעורין? דאורייתא הוא! דכתיב (דברים ח) ארץ חטה ושערה וגו' ואמר רב חנן: כל הפסוק הזה לשיעורין

(א,יב) **וְהָאֲנָה וְרַמּוֹן אֲרֶץ-זֵית וְדִבְשׁ**: וזהו הנדרש בבבלי סוכה ד, וב-**בבלי עירובין ד,א** אמר רבי חייא בר אשי אמר רב: שיעורין חציצין ומחציצין הלכה למשה מסיני. - שיעורין? דאורייתא הוא! דכתיב (דברים ח) ארץ חטה ושערה וגו' ואמר רב חנן: כל הפסוק הזה לשיעורין

(א,יב) **וְהָאֲנָה וְרַמּוֹן אֲרֶץ-זֵית וְדִבְשׁ**: וזהו הנדרש בבבלי סוכה ד, וב-**בבלי עירובין ד,א** אמר רבי חייא בר אשי אמר רב: שיעורין חציצין ומחציצין הלכה למשה מסיני. - שיעורין? דאורייתא הוא! דכתיב (דברים ח) ארץ חטה ושערה וגו' ואמר רב חנן: כל הפסוק הזה לשיעורין

(א,יב) **וְהָאֲנָה וְרַמּוֹן אֲרֶץ-זֵית וְדִבְשׁ**: וזהו הנדרש בבבלי סוכה ד, וב-**בבלי עירובין ד,א** אמר רבי חייא בר אשי אמר רב: שיעורין חציצין ומחציצין הלכה למשה מסיני. - שיעורין? דאורייתא הוא! דכתיב (דברים ח) ארץ חטה ושערה וגו' ואמר רב חנן: כל הפסוק הזה לשיעורין

(א,יב) **וְהָאֲנָה וְרַמּוֹן אֲרֶץ-זֵית וְדִבְשׁ**: וזהו הנדרש בבבלי סוכה ד, וב-**בבלי עירובין ד,א** אמר רבי חייא בר אשי אמר רב: שיעורין חציצין ומחציצין הלכה למשה מסיני. - שיעורין? דאורייתא הוא! דכתיב (דברים ח) ארץ חטה ושערה וגו' ואמר רב חנן: כל הפסוק הזה לשיעורין

(א,יב) **וְהָאֲנָה וְרַמּוֹן אֲרֶץ-זֵית וְדִבְשׁ**: וזהו הנדרש בבבלי סוכה ד, וב-**בבלי עירובין ד,א** אמר רבי חייא בר אשי אמר רב: שיעורין חציצין ומחציצין הלכה למשה מסיני. - שיעורין? דאורייתא הוא! דכתיב (דברים ח) ארץ חטה ושערה וגו' ואמר רב חנן: כל הפסוק הזה לשיעורין

(א,יב) **וְהָאֲנָה וְרַמּוֹן אֲרֶץ-זֵית וְדִבְשׁ**: וזהו הנדרש בבבלי סוכה ד, וב-**בבלי עירובין ד,א** אמר רבי חייא בר אשי אמר רב: שיעורין חציצין ומחציצין הלכה למשה מסיני. - שיעורין? דאורייתא הוא! דכתיב (דברים ח) ארץ חטה ושערה וגו' ואמר רב חנן: כל הפסוק הזה לשיעורין